

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA PRÍRODNÝCH VIED**

**VÝVOJ EKONOMICKÉHO RASTU SR V OBDOBÍ ROKOV
1989 - 2009**

Bakalárska práca

Študijný program: Matematické a informačné metódy v ekonómii

Školiace pracovisko: Ústav manažmentu a informačných technológií

Školiteľ: Ing. Ivan Holúbek, PhD.

Konzultant: titul, meno a priezvisko školiteľa

Nitra 2010

Veronika Gažová

ABSTRAKT

Cieľom práce je definovať jednotlivé makroekonomické ukazovatele, pomocou ktorých je možné merať ekonomickú, resp. hospodársku výkonnosť danej krajiny. K najvýznamnejším faktorom patrí najmä *hrubý domáci produkt*, *inflácia* a *nezamestnanosť*. Podľa hodnôt, ktoré krajina dosahuje prostredníctvom daných ukazovateľov možno povedať, či vykazovala v predchádzajúcom roku ekonomický rast alebo pokles v ekonomickej výkonnosti.

Práca je rozčlenená na 4 kapitoly, v ktorých je zachytený jej cieľ. Prvá kapitola je zameraná na charakteristiku ekonomického rastu. Predovšetkým na to, ako funguje celý ekonomický systém daného štátu. Sú v nej spomenuté faktory, ktoré najviac determinujú ekonomický rast.

Druhá kapitola sa snaží priblížiť dejiny postupného vývoja ekonomických teórií od 19. storočia. Dôraz sa v nej kladie na význam teórií, resp. modelov ekonomického rastu, na základe ktorých môžu dnešní ekonómovia sledovať hospodársku výkonnosť jednotlivých krajín.

Nasledujúca časť práce zachytáva vývoj jednotlivých makroekonomických ukazovateľov v SR počas obdobia vládnutia V. Mečiara, M. Dzurindu a R. Fica.

Záverečná kapitola upriamuje pozornosť na faktory, ktoré sa stanú kľúčovými v budúcom smerovaní Slovenska. Spomenuté sú najmä priame zahraničné investície, ktoré sa budú významne podieľať na raste HDP, a tým na celkovom raste hospodárskej výkonnosti krajiny. Na základe uvedených tabuliek a údajov boli sformulované hypotézy týkajúce sa orientovania slovenskej ekonomiky do roku 2030.

Práca poskytuje reálny obraz doterajšieho vývoja ekonomiky Slovenska, ktorý bol ovplyvnený transformáciou centrálne plánovaného hospodárstva na trhové hospodárstvo. Sú v nej zachytené aj predikcie budúceho vývoja a faktory, ktoré budú smerovanie krajiny k postupnému približovaniu sa vyspelým krajinám, ovplyvňovať a podmieňovať.

Kľúčové slová : Ekonomický rast. HDP. Nezamestnanosť. Inflácia. Platobná bilancia. Pareto optimum. Ekonomický cyklus.

ABSTRACT

The main point of the bachelor's work is to define several macroeconomic indexes through which is measured the economic efficiency of the country.

To the most important factors belong *gross domestic product*, *inflation* and *unemployment*. Because of stages of the macroeconomic indexes, that country has, we can say, whether it presented the economic growth or decrease of economic efficiency in previous year.

The bachelor's work is divided into three chapters, in which is caught the main point of the work. The first chapter is centered on characteristic of the economic growth. At first, is concerned about the function of whole economic system of the state. There are mentioned factors, which determine an economic growth.

Second chapter is trying to approach the history of economic theories since 19. Century. In this chapter an author is dealing with the most well-known theories or models of an economic growth. Thanks these theories the economists can watch an economic efficiency of several countries nowadays.

Another chapter catches a development of the several macroeconomic indexes in the SR during the years of the government of V. Mečiar, M. Dzurinda and R. Fico.

The last chapter warm about factors that will be important at future orientation of Slovakia. At first, there are mentioned factors as the straight investments from foreign countries, which will increase the GDP. Thanks mentioned tables and dates were formulated the hypothesis about orientation of the Slovak economic until the year 2030.

The bachelor's work shows the real picture of an economic development in Slovak Republic, which was determined by transformation centre planning economic to trade economic. The work is also dealing with many predictions of the future development and factors which will have great influence on orientation of country to gradual approach to the well-developed countries in future.

Key words: The economic growth. GDP. Unemployment. Inflation. Balance of payment. Optimum of Pareto. The economic cycle.

OBSAH

Úvod	7
1. Ekonomický rast a faktory, ktoré ho ovplyvňujú	8
1.1 <i>Ekonomický rast</i>	10
1.2 <i>Hrubý domáci produkt</i>	12
1.3 <i>Nezamestnanosť</i>	13
1.4 <i>Inflácia</i>	15
1.5 <i>Platobná bilancia</i>	17
2. Teória všeobecnej ekonomickej rovnováhy a modely hospodárskeho rastu	18
2.1 <i>Teória všeobecnej ekonomickej rovnováhy</i>	18
2.2 <i>Pokusy o dynamizáciu Keynesovho modelu fungovania trhovej ekonomiky</i>	20
2.3 <i>Hospodárske cykly v ekonomike</i>	27
3. Rozpad Československa a vývoj makroekonomických ukazovateľov počas jednotlivých vlád na Slovensku	29
3.1 <i>Situácia v ČSFR pre novembrom 1989 a postup „Zamatovej revolúcie“</i>	29
3.2 <i>Vláda Vladimíra Mečiara</i>	29
3.2.1 <i>Malá privatizácia</i>	30
3.2.2 <i>Veľká (kupónová) privatizácia</i>	30
3.2.3 <i>Tretia Mečiarova vláda</i>	33
3.3 <i>Vláda Mikuláša Dzurindu</i>	34
3.3.1 <i>Prvá Dzurindova vláda</i>	35
3.3.2 <i>Druhá Dzurindova vláda</i>	36
3.4 <i>Vláda Róberta Fica</i>	41
4. Vízie ekonomického vývoja SR v budúcnosti	47
Záver	50

ÚVOD

Už od začiatku 19. storočia sa postupne začali formulovať jednotlivé ekonomické teórie, na základe ktorých je postavená dnešná ekonomika každej krajiny. Podstatnú časť zo súčasných vedomostí položil L. M. E. Walras, ktorý kladie najväčší dôraz na vzťah medzi ponukou a dopytom. Svoju teóriu všeobecnej ekonomickej rovnováhy zakladá na rovnosti týchto dvoch faktorov.

Postupom času sa kedysi dokonalé ekonomické teórie ešte viac zdokonaľovali a vznikali nové názory na ekonomickú rovnováhu či na ekonomický rast. Podľa R. F. Harroda, ktorý vytvoril model dynamickej ekonomickej rovnováhy, existujú určité sily, ktoré majú snahu pôsobiť na nerovnosti medzi skutočným tempom rastu a tempom rastu, ktoré by bolo dosahované pri plnom využívaní technických a prírodných faktorov rastu. Vytvoril 3 typy miery rastu ekonomiky a opísal vzájomné vzťahy medzi nimi.

Daná práca predstavuje snahu priblížiť jednotlivé charakteristiky ekonomického rastu podmieneného vplyvom veľkého množstva faktorov, ktoré v rámci danej ekonomiky krajiny pôsobia. Na výslednom hospodárskom raste sa podieľajú ukazovatele ako hrubý domáci produkt, inflácia, nezamestnanosť a mnohé ďalšie. Následne sa údaje z jednotlivých ukazovateľov akumulujú až sa v konečnom dôsledku rôznymi štatistickými metódami vyhodnocujú, na základe čoho možno posúdiť, či ekonomika krajiny vykazovala rast alebo pokles.

Cieľom práce je dôsledne zmapovať situáciu na Slovensku počas obdobia, kedy sa centrálné plánované hospodárstvo transformovalo na hospodárstvo orientované na trh. Aj keď bol tento prechod pre Slovenskú republiku pomerne náročný, v prvých rokoch transformácie dosahovalo najvýraznejšie výsledky spomedzi všetkých transformujúcich sa ekonomík.

Postupným rozdelením ČSFR začalo Slovensko fungovať ako samostatný štát vo všetkých ohľadoch. Do roku 2009 sa vo vláde vystriedalo mnoho predsedov, ktorí sa pričínili aj o nelichotivé čísla spojené s ekonomickou situáciou krajiny. Zameriavame sa práve na vývoj faktorov, ktoré priamo pôsobili na ekonomický rast Slovenska a naopak, ktoré ho spomalili, resp. vyvolali pokles v ekonomickej výkonnosti krajiny.

Touto cestou by som sa zároveň chcela poďakovať pánovi Ing. I. Holúbkovi, PhD., ktorý ma počas písania práce usmerňoval a pomáhal mi pri vytvorení jej celkovej koncepcie.

1 EKONOMICKÝ RAST A FAKTORY, KTORÉ HO OVPLYVŇUJÚ

Makroekonomika ako celok je determinovaná pôsobením rôznych síl. K prvej skupine síl, ktoré majú na ňu vysoký vplyv patria hospodársko-politické nástroje ako fiškálna politika, monetárna politika atď. V druhej skupine pôsobia sily ako vojny, rast obyvateľstva a veľa iných faktorov, ktoré nazývame tzv. vonkajšie premenné. Pôsobenie týchto dvoch skupín značne ovplyvňuje celkovú ekonomickú činnosť, čo sa následne premietne do ukazovateľov, akými sú napríklad output, nezamestnanosť a zamestnanosť, čistý vývoz a ceny.

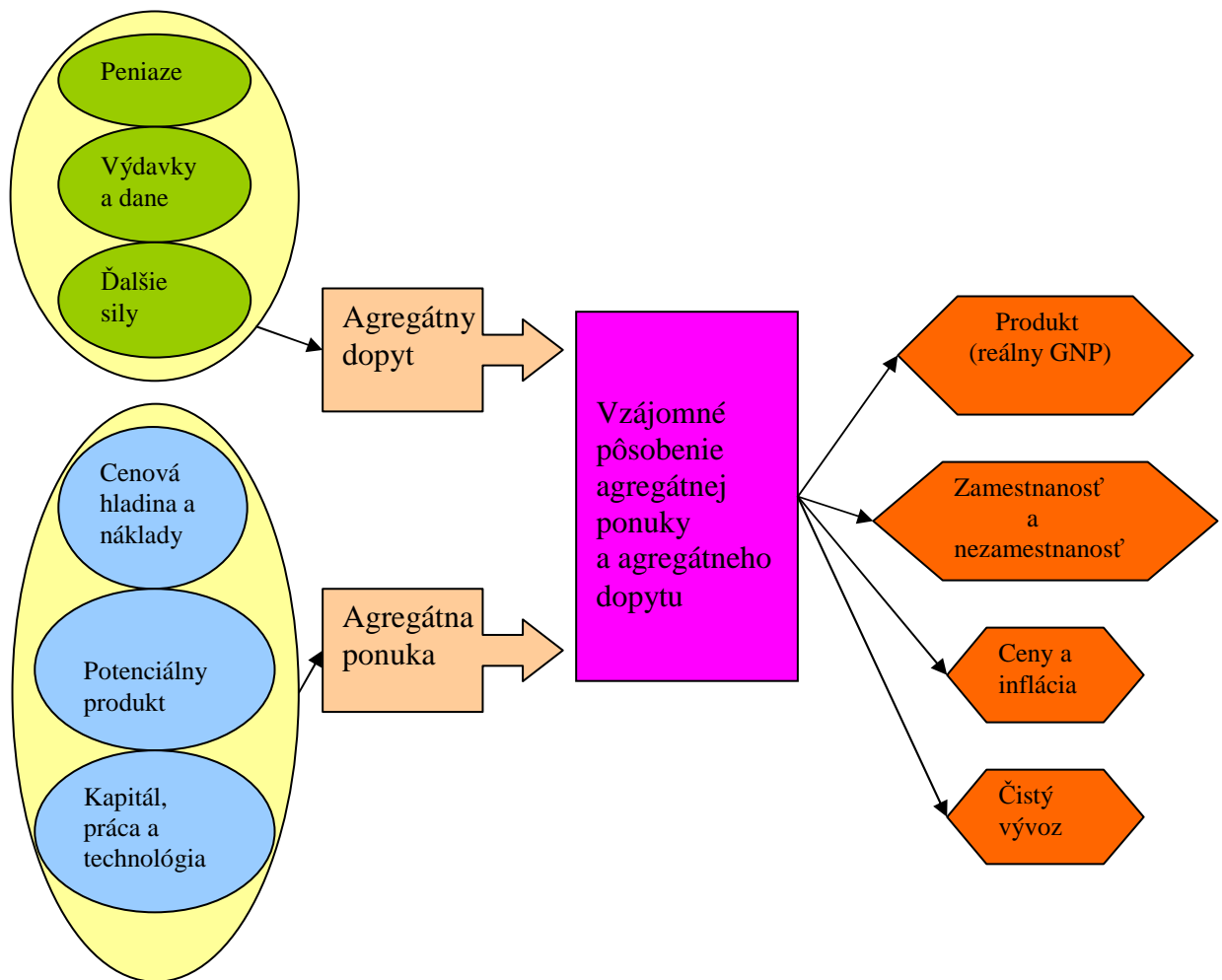
K hlavným premenným ovplyvňujúcim makroekonomický systém zaradujeme:

- 1. Politické nástroje** (fiškálna, monetárna, dôchodková a zahranično-ekonomická politika)
- 2. Vonkajšie nástroje** (počasie, zahraničný output, revolúcie, vojny a pod.)

Dané nástroje majú vplyv na celkovú ekonomickú činnosť vrátane cieľových premenných, ku ktorým patria output, zamestnanosť a nezamestnanosť, ceny a čistý vývoz.

Na nasledujúcom obrázku sú spomenuté politické a vonkajšie nástroje rozdelené do skupín podľa premenných, ktoré vplývajú na agregátny dopyt a agregátnu ponuku.

Obrázok č. 1: Prehľad makroekonomického systému

Zdroj: Ekonomia 1, Paul A. Samuelson, William D. Nordhaus, 1992

Agregátny dopyt – predstavuje celkové agregátne množstvo outputu, ktoré spotrebiteľia, podniky, cudzinci a vlády spotrebujú v danom časovom horizonte. Závisí od úrovne cien a dôchodkov a od monetárnej a fiškálnej politiky. Služi na meranie celkových výdavkov všetkých ekonomických subjektov.

Agregátna ponuka – je charakterizovaná ako objem celového národného produktu, ktorý podniky v istom období vyrobia a predajú. Závisí od cenovej úrovne, výrobnéj kapacity podnikov a úrovne nákladov. Je určovaná množstvom výrobných inputov (najmä práce a kapitálu) a ich efektívnosťou.

Vzájomné pôsobenie agregátneho dopytu a agregátnej ponuky určuje makroekonomickú rovnováhu a vedie k dosiahnutiu výsledkov prostredníctvom nasledovných faktorov:

- úroveň skutočného GNP,
- počet pracovných miest,
- miera nezamestnanosti,

- ceny a tým aj inflácia.

Dôsledkom pôsobenia agregátneho dopytu a agregátnej ponuky vzniká spätná väzba ovplyvňujúca agregátnu ponuku ekonomiky. Prejavuje sa nasledovne.

Investície ako súčasť GNP zväčšujú zásobu kapitálu, t.z. že ekonomika akumuluje kapitál. Tým pádom majú robotníci k dispozícii väčšie množstvo nástrojov, ktoré sú aj technologicky kvalitnejšie, čím úroveň potenciálneho produktu rastie. Teda možno povedať, že existuje určitá spätná väzba medzi outputom a kapitálom.

1.1 Ekonomický rast

Pojem *ekonomický rast* (*ECONOMIC GROWTH*) vyjadruje hospodársku expanziu. Reprezentujú ho také zmeny v ekonomike, ktoré vyvolávajú prírastok makroekonomických veličín za určité časové obdobie. Rovnako tak sa prejavuje aj v náraste hospodárskeho potenciálu danej krajiny v dôsledku kvantitatívneho zvyšovania reálneho HDP.

K základným predpokladom ekonomického rastu patrí rast HDP alebo HNP na jedného obyvateľa určitej krajiny, ako aj ovplyvňovanie súkromných investícií spojené s aktívnou monetárnou politikou štátu.

Z časového hľadiska sa rast HNP premieta do prírastku reálneho HNP v krátkom období a v dlhom období ho charakterizuje rast potenciálneho produktu. Nárast potenciálneho produktu spôsobí posun hranice výrobných možností, t.j. daná krajina plne využíva všetky existujúce výrobné zdroje.

Dôsledkom ekonomického rastu je taktiež zvyšovanie blahobytu obyvateľstva krajiny. Podmienkou však je, že tempo rastu HNP musí presahovať tempo rastu obyvateľstva danej krajiny. O ekonomickom raste možno hovoriť vtedy, ak celkový objem hrubého domáceho, resp. národného produktu je väčší ako v minulom období:

$$\mathbf{HDP_t > HDP_{t-1}}$$

Potom môžeme ekonomický rast matematicky vyjadriť nasledovne:

$$\mathbf{\Delta HDP = HDP_t - HDP_{t-1}}$$

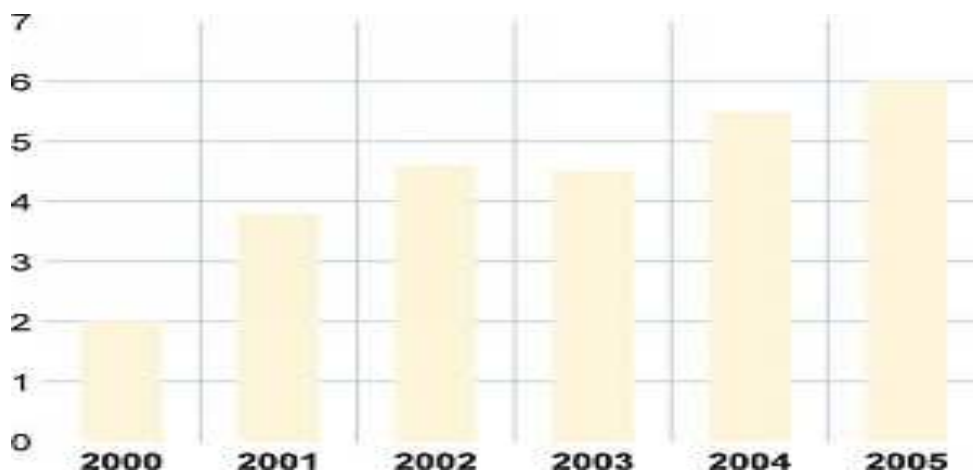
Rast ekonomiky krajiny prostredníctvom koeficientu má tvar:

$$\mathbf{r = (HDP_t / HDP_{t-1}) \cdot 100}$$

a ako tempo rastu: $\mathbf{Tr = [(HDP_t - HDP_{t-1}) / HDP_{t-1}] \cdot 100}$

Ako príklad ekonomického rastu uvádzam nasledovný graf:

Graf č. 1: Ekonomický rast SR v rokoch 2001-2005

Zdroj: ŠÚ Slovenskej republiky

Na ekonomický rast môžu vplývať rôzne faktory. Delíme ich nasledovne:

1. KVANTITATÍVNE FAKTORY RASTU

- a) celkový objem všetkých výrobných faktorov (resp. výrobných zdrojov),
- b) používaná technika a technológia výroby.

Kvantitatívne faktory ekonomického rastu majú vplyv aj na hospodársky rast krajiny. Čím viac zdrojov daná krajina má, tým lepšie s nimi nakladá a využíva ich vo väčšej miere. V konečnom dôsledku sa toto efektívne zmýšľanie prejaví v raste hospodárstva krajiny. Postupným zlepšovaním v technológiách môže štát racionálnejšie a efektívnejšie využívať existujúce prírodné zdroje.

2. KVALITATÍVNE FAKTORY RASTU

- a) efektívnosť používania výrobných faktorov,
- b) investície do ľudských zdrojov a základných prostriedkov.

Súhrnná efektívnosť používaných výrobných faktorov priamo spôsobuje nárast viacerých činiteľov. Sú nimi najmä produktivita práce, efektívnosť používaného kapitálu ako aj uplatňovanie jednotlivých výsledkov vedy a techniky vo výrobe.

Pravdepodobnosť budúceho ekonomického rastu je podmienená tým, čím vyššie sú investície do ľudských zdrojov. Na strane druhej, vzostup produktivity práce je dôsledkom nárastu investícií do základných prostriedkov.

Okrem faktorov kvantitatívnych a kvalitatívnych existujú faktory, ktoré podporujú ekonomický rast.

Faktory podporujúce ekonomický rast:

- a) *podpora úspor*, t.j. motivácia domácností k sporeniu,
- b) *podpora výskumu a vývoja*,
- c) *podpora vzdelávania* pridelovaním štipendií, poskytovaním študentských pôžičiek a pod.,
- d) *realizácia opatrení na strane dopytu*, t. z. znižovanie daní, lepšia kvalita dostupných informácií a pod.

Napriek tomu, že ekonomický rast znamená pre krajinu väčšinou pozitíva, má aj svoje negatívne stránky. Podieľa sa na zvýšení kvality života obyvateľstva tým, že na jednej strane síce jedinec dosahuje vyšší dôchodok, ale na strane druhej musí kvôli tomu obetovať určitú časť svojho voľného času.

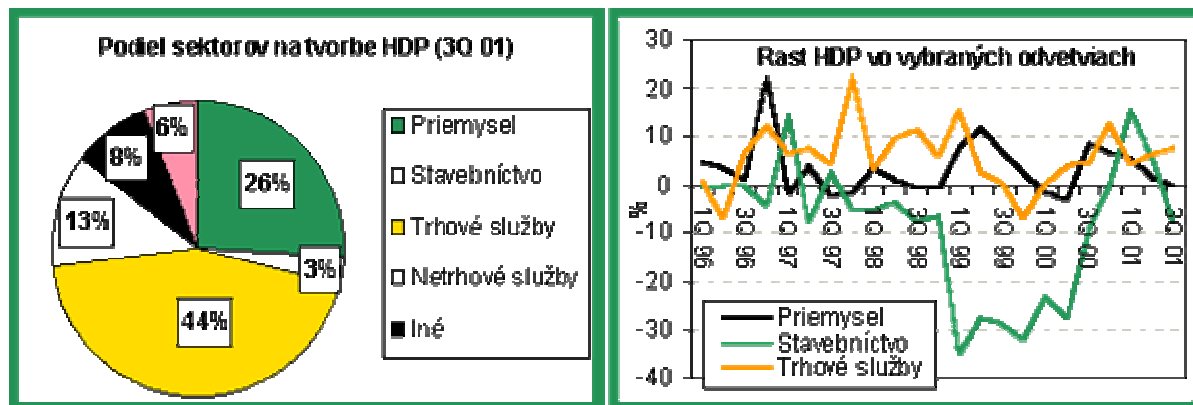
K ďalším mínusom ekonomického rastu je zvýšenie počtu obyvateľov, ktorí migrujú z obcí do miest. Rovnako však môže vyvolať náklady spojené so znečistením životného prostredia.

1.2 Hrubý domáci produkt

Hrubý domáci produkt *HDP (GROSS DOMESTIC PRODUCT)* patrí k základným makroekonomickým ukazovateľom, ktorý sa z hľadiska významu môže porovnať s hrubým národným produktom *HNP (GROSS NATIONAL PRODUCT)*.

Na tvorbe HDP sa podieľajú jednotlivé sektory krajiny. V roku 2001 bol ich podiel nasledovný:

Obrázok č. 2: Podiel sektorov na tvorbe HDP v roku 2001 (3. štvrťrok)

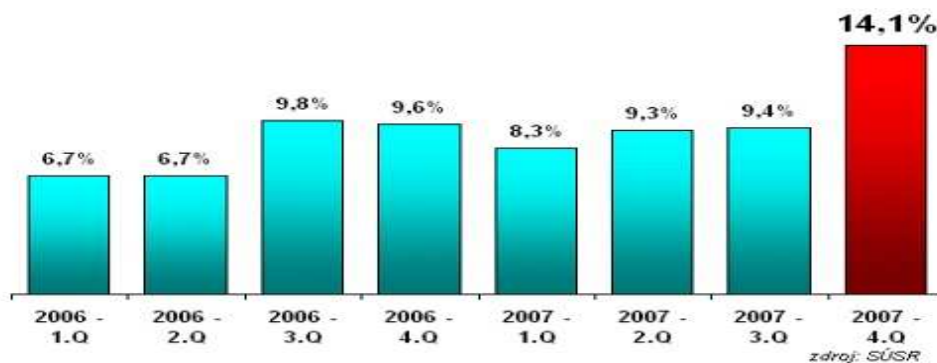

Zdroj: Slovenská ratingová agentúra, a.s.

HDP predstavuje finálnu produkciu tovarov a služieb za určité časové obdobie, zväčša jeden rok, ktorá bola v danej ekonomike vytvorená bez ohľadu na to, či sa na nej podieľal domáci alebo zahraničný, resp. cudzí kapitál.

Obdobne ako HNP, HDP sa uvádza v štatistických prehľadoch v bežných aj stálych cenách. Pre názornosť uvádzam prehľadný graf, ktorý zachytáva reálne obdobie, počas ktorého sa HDP na Slovensku vyvíjalo nasledovne:

Graf č. 2: Rast HDP SR meraný štvrťročne v rokoch 2006 a 2007(ŠÚ SR)

1.3 Nezamestnanosť

Pri hodnotení výkonnosti ekonomiky ako celku musíme okrem HDP prihliadať aj na iné makroekonomické veličiny. Medzi jednu z najvýznamnejších patrí *nezamestnanosť (UNEMPLOYMENT)*, pretože je spojená s vývojom trhového hospodárstva a zároveň so sebou nesie negatívne ekonomické a sociálne dôsledky.

Ak krajina vykazuje nízku mieru nezamestnanosti, môžeme skonštatovať, že daná ekonomika funguje zdravo. Nezamestnanosť totiž spôsobuje stratu statkov a služieb, ktoré mohli byť danou skupinou nezamestnaných vyrobené.

Popri týchto stratách, ktoré sa dajú aj ekonomicky vyčíslieť, môžu mať oveľa vážnejší dopad sociálne dôsledky nezamestnanosti. Tie majú väčšinou podobu poklesu životnej úrovne nezamestnaného, resp. jeho rodiny, stres, zdravotné dôsledky a pod. Preto čím dlhšie tento stav pretrváva, tým závažnejšie sú jej následky.

Trh práce delí obyvateľstvo danej krajiny podľa veku na tri skupiny:

- a) obyvateľstvo v predproduktívnom veku (0- - 14-roční obyvatelia)*
- b) obyvateľstvo v produktívnom veku (15- - 59-roční muži; 15- - 54-ročné ženy)*
- c) obyvateľstvo v poproduktívnom veku (60-roční muži a starší; 55-ročné ženy a staršie)*

Tabuľka č. 1 : Špecifická miera ekonomickej aktivity občanov vo veku 15 – 64 rokov
v %

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Muži	77,5	77,4	77,6	77,2	77,0	77,7
Ženy	62,7	62,2	61,7	62,3	63,2	63,7
Spolu	70,0	69,7	69,6	69,7	70,0	70,6

Zdroj : Štatistický úrad SR

Z hľadiska ekonomickej aktivity delíme obyvateľstvo na:

1. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo – predstavujú ho osoby vo veku od 15 rokov pracujúce v civilnom sektore alebo patria medzi nezamestnaných či príslušníkov ozbrojených zložiek.

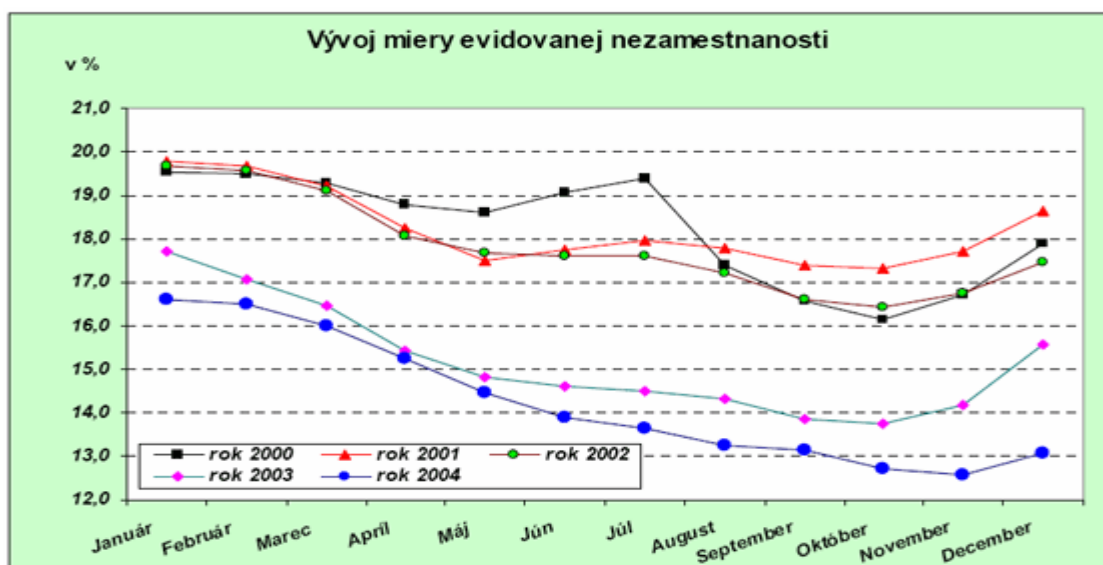
2. Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo – tvoria ho osoby, ktoré sú v sledovanom týždni bez práce, ako aj tí, ktorí poberajú dôchodok alebo sa starajú o domácnosť.

Hlavným ukazovateľom nezamestnanosti je **miera nezamestnanosti**, ktorú získavame prostredníctvom výberového zisťovania pracovných síl podľa nasledovného vzorca:

Miera nezamestnanosti = (disponibilný počet evidovaných nezamestnaných/počet ekonomicky aktívnych osôb) x 100

Ako príklad miery nezamestnanosti uvádzam nasledujúci graf.

Graf č. 3: Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v SR v rokoch 2000 – 2004

Zdroj: ÚPSVaR SR

K ďalším ukazovateľom patrí *prirodená miera nezamestnanosti*, ktorú charakterizuje rovnováha síl pôsobiacich na zmenu cenovej a mzdovej inflácie. Predstavuje najnižšiu úroveň, o ktorú sa štát usiluje a najvyššiu dosiahnutú úroveň zamestnanosti spojenú s potenciálnym produktom krajiny.

Z časového hľadiska možno nezamestnanosť členiť na:

- a) krátkodobú* (do 3 mesiacov),
- b) strednodobú* (do 12 mesiacov),
- c) dlhodobú* (nad 12 mesiacov).

Ak by situácia na trhu práce zabezpečovala existenciu pružných miezd, hovorili by sme o *dobrovoľnej nezamestnanosti*. Je charakteristická tým, že istá časť z ekonomicky aktívneho obyvateľstva hodnotí reálne mzdy za príliš nízke a odmieta za ne pracovať. Daní jedinci sa o prácu vedome neusilujú.

Vo všeobecnosti platí, že ekonomika je schopná fungovať efektívne aj vtedy, ak naplno nevyužíva jeden výrobný faktor. Existuje mnoho dôvodov, na základe ktorých sa ľudia rozhodnú nepracovať pri daných mzdových podmienkach.

Ak by však bol absolútny počet voľných pracovných miest väčší v porovnaní s počtom reálne voľných pracovných miest, ktoré sú evidované na úradoch práce, hovoríme o *nedobrovoľnej nezamestnanosti*. Predstavuje situáciu na trhu práce, kedy je celkový dopyt po práci menší ako celková ponuka práce.

1.4 Inflácia

Inflácia sa prejavuje v narušení ekonomickej rovnováhy. Vonkajším prejavom inflácie je preplnenie peňažného obehu peňažnými znakmi, znehodnotenie peňažnej jednotky a následný rast cien.

Ak je množstvo peňazí v obehu v rovnovážnom vzťahu k tempu rastu výroby tovarov a služieb, môžeme danú situáciu hodnotiť ako ideálny stav. Avšak keď nastane situácia, že v obehu sa bude nachádzať viac peňazí v porovnaní s tempom rastu výroby, bude rovnováha narušená. Následné obnovenie rovnováhy sa docieli zvýšením cenovej hladiny.

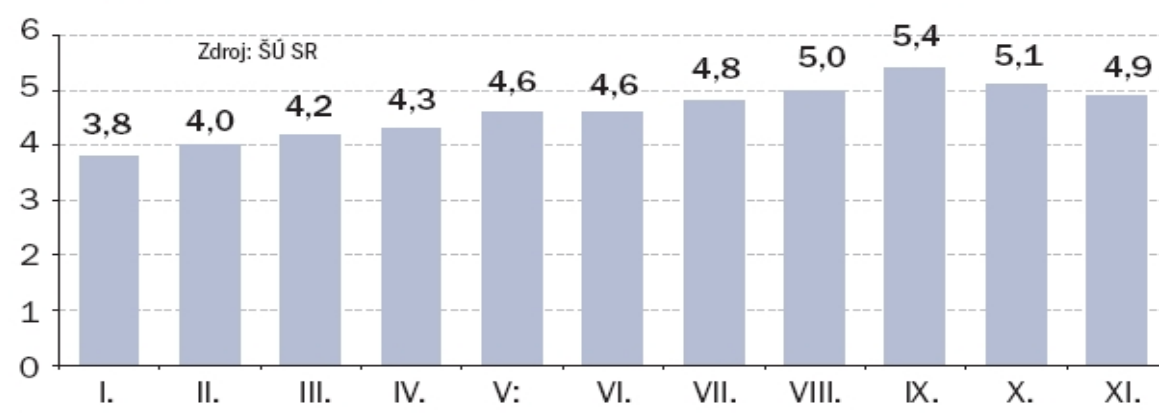
Rozlišujeme tri druhy inflácií, a to:

- a) **mierna inflácia** – ceny rastú približne rovnakým tempom ako rastie výroba,
- b) **cválajúca inflácia** – ceny rastú rýchlejšie ako výroba, pričom klesá kúpna sila peňazí; ľudia pomaly prestávajú veriť peniazom a ich hodnote, a preto investujú svoje peniaze do hmotných statkov,
- c) **hyperinflácia** – závislosť medzi tempom rastu výroby a tempom rastu cien zaniká; peniaze prestávajú plniť svoje funkcie, pričom rastie nestabilita cien, čo spôsobuje výkyvy v reálnych mzdách.

Opakom inflácie je tzv. **deflácia**. Deflácia sa používa ako mechanizmus, ktorý stabilizuje menu oslabenú inflačnými procesmi. Jej pôsobnosť sa sústreďuje najmä na odčerpanie prebytku papierových peňazí z obehu, čím sa následne zvýši kúpna sila peňazí. Pre názornosť uvádzam graf, ktorý predstavuje pohľad na inflačný vývoj v roku 2008.

Graf č. 4: Vývoj inflácie SR v roku 2008 v %

Vývoj inflácie v roku 2008 (medziročne v %)

Zdroj: Štatistický úrad SR

Podľa toho, či stoja príčiny vyvolávajúce infláciu na strane ponuky alebo dopytu rozlišujeme **dopytovú** a **ponukovú infláciu**.

Dopytová inflácia (PULL INFLATION) sa charakterizuje ako dopytom ťahaná, pretože príčiny vzniku tejto inflácie stoja na strane dopytu. Najčastejšie je spojená s rastom miezd, ktorý prevyšuje rast produktivity práce, ako aj s multiplikačnými a akceleračnými účinkami investícií. Väčšinou to má za následok rast agrárneho dopytu, ktorý dopytovú infláciu vyvoláva.

Ponuková (nákladová) inflácia (COST-PUSH INFLATION) sa charakterizuje ako nákladmi tlačená, keďže príčiny, ktoré ju vyvolávajú stoja na strane ponuky. Je úzko spätá s nedokonalou konkurenciou, najmä kvôli vplyvu rastu medziproduktov vyrábaných monopolne a oligopolne na výrobné náklady ostatných výrobcov.

1.5 Platobná bilancia

Platobná bilancia (BALANCE OF PAYMENT) predstavuje stav účtu určitej krajiny voči všetkým ostatným krajinám sveta. Tento účet sa u jednotlivých krajín skladá z nasledujúcich dvoch častí:

1. Účet bežných platieb, ktorý delíme na:

- a) *hmotný obchod*, t.j. dovoz a vývoz tovaru;
- b) *nehmotný obchod*, t.j. obchod so službami;
- c) *prevod platieb*, t.j. peniaze, ktoré zahraniční robotníci posielajú domov do svojich krajín.

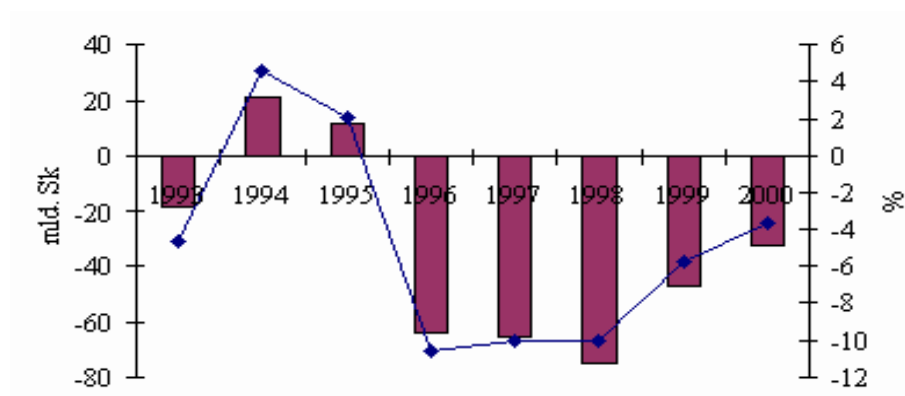
2. Účet kapitálových platieb

Do účtu sa premietajú predovšetkým dlhodobé investície, ale aj investície vkladané do kapitálových účasí a krátkodobý prílev kapitálu, ktorý predstavuje tzv. *horúce peniaze*.

Platobná bilancia funguje na nasledovnom princípe. Čím je prílev nového kapitálu väčší, tým lepšiu platobnú bilanciu daná krajina vykazuje. Neskôr sa však daná situácia zhoršuje dôsledkom presunu zisku, ktorý krajine plynie z dovážaného kapitálu, do zahraničia.

Ako príklad platobnej bilancie uvádzam graf s údajmi pochádzajúcimi z rokov 1993 – 2000.

Graf č. 5: Vývoj bežného účtu platobnej bilancie SR v rokoch 1993 – 2000

Zdroj: Úrad vlády SR

2 TEÓRIA VŠEOBECNEJ EKONOMICKEJ ROVNOVÁHY A MODELY HOSPODÁRSKEHO RASTU

2.1 Teória všeobecnej ekonomickej rovnováhy

K najvýznamnejším predstaviteľom Lausanskej školy neoklasickej ekonómie zaraďujeme **Leóna Marie Esprit Walrasa** (1834 – 1910). Do ekonómie sa zapísal sformulovaním známej *teórie všeobecnej ekonomickej rovnováhy*, ktorá za hlavnú podmienku považuje rovnosť medzi ponukou a dopytom.

Walrasova teória vychádza z predpokladu vzájomnej závislosti cien, čo mu pomohlo vytvoriť ucelenú formu svojho modelu. Snaží sa v ňom poukázať na dôležitú úlohu dvoch hospodárskych subjektov, ktorými sú *domácnosti* (vystupujúce ako spotrebné jednotky) a *podniky* (hrajúce rolu výrobných jednotky). Tieto dva subjekty sa spolu stretávajú na trhu, kde dochádza k vzájomnej výmene hospodárskych statkov.

Poukazuje taktiež na funkcie trhu výrobných služieb v konfrontácii s trhom spotrebných predmetov. Na trhu výrobných služieb dochádza ku styku spomenutých subjektov, pričom domácnosti predstavujú predávajúceho a na druhej strane podniky stelesňujú kupujúceho. Ak však ide o trh spotrebných predmetov, dané subjekty majú opačné funkcie. Podniky sa snažia o predaj hotových výrobkov, zatiaľ čo domácnosti ich kupujú za svoje dôchodky.

Touto konfrontáciou Walras poukázal na racionálne správanie sa jednotlivých domácností a podnikov, čo zhodnotil ako dôležitý predpoklad pre fungovanie dokonalej konkurencie. Keďže vnímal ekonómiu ako matematickú vedu, pokúsil sa o matematické riešenie problému všeobecnej ekonomickej rovnováhy.

Vilfredo Pareto (1848 – 1923) – pokúsil sa zdokonaľiť Walrasov model všeobecnej ekonomickej rovnováhy. Zaujímal ho problematika fungovania ekonomického systému, čoho výsledkom bolo stanovenie nového kritéria efektívnosti v chode ekonomiky, tzv. *Paretovho optima*. Predstavuje taký stav v ekonomickom systéme, kedy pri daných výrobných zdrojoch, rozdelení dôchodkov a preferenciách spotrebiteľov je optimálny stav vtedy, keď nikto nemôže zlepšiť svoju situáciu bez toho, aby sa tým nezhoršila situácia nejakého iného spotrebiteľa.

Joseph Alois Schumpeter (1883 – 1950) – vytvoril *teóriu hospodárskeho vývoja* (1992). Vychádzal v nej z Walrasovej teórie, ktorú však kritizoval. Považoval ju za stacionárny model, ktorého výsledkom bol iba kvantitatívny rast. Bol zástancom názoru, že je nutné rozlišovať medzi rastom a vývojom. Poukázal na fakt, že proces vývoja začína

až vtedy, ak je stacionárny rast narušený inováciami. Za kľúčové inovácie považoval *nový druh tovaru alebo nové vlastnosti určitého tovaru, novú výrobnú metódu a otvorenie sa nového trhu* (t.j. trh, ktorý by bol nový pre určitý priemysel).

Zdôrazňoval funkciu podnikateľa, pretože podnikanie podmieňuje vývoj. Pojem konkurencie chápe v spojení s inováciami, t.z. inovačné podniky versus tie ostatné. Zosobňuje ju ako konkurenciu medzi starými a novými tovarmi (resp. metódami).

Na základe tvrdenia, že inovácie nie sú rovnomerne rozložené v čase, ale spájajú sa do určitých období, rozlišoval cykly rôznych dĺžok:

1. **Kondratievove cykly** – dĺžka trvania 54 až 60 rokov;
2. **Juglarove cykly** – dĺžka trvania 9 až 10 rokov;
3. **Kitchinove cykly** – dĺžka trvania 40 mesiacov;

John Maynard Keynes (1883 – 1946) – apeloval na nutnosť štátnych zásahov do trhového hospodárstva. Analýzou ekonomiky a hospodárskeho systému ukázal, na ktoré veličiny makroekonomického systému sa má štátne regulovanie zamerať. Snažil sa nájsť súvislosť medzi dopytom po tovare, veľkosťou výroby a zamestnanosťou. Zistil, že pokles dopytu po tovare následne vyvolá zníženie výroby, s čím je spojené prepúšťanie zamestnancov. Všetko sa to deje pôsobením, tzv. multiplikačného efektu.

Podľa Keynesa nízky dopyt po investíciách zvyšuje pokles dôchodkov ako aj nezamestnanosť. Zaujímal sa o úlohu multiplikačného efektu a o jeho pozitívne a negatívne vplyvy. Predstavoval si ho ako proces, ktorý rastom výroby a zamestnanosti spôsobí rast dôchodkov.

Na základe získaných poznatkov pochopil rolu štátu, ktorý by mal zasahovať v čase hospodárskeho poklesu a taktiež zabezpečovať potrebný objem výroby a zamestnanosti.

Za hlavné ciele svojho modelu považoval dosiahnutie úplnej zamestnanosti, ktorá pripúšťa 3 – 5-percentnú mieru nezamestnanosti, ďalej zabezpečenie hospodárskeho rastu v dlhodobom horizonte, cenovú stabilitu, rovnováhu platobnej bilancie ako aj rovnomernosť v prerozdeľovaní dôchodkov.

Keynesov úplný ekonomický model charakterizovala rovnosť medzi úsporami a investíciami, čo považuje za základnú podmienku rovnováhy ekonomického systému.

2.2 Pokusy o dynamizáciu Keynesovho modelu fungovania trhovej ekonomiky

Evsey David Domar – sformuloval vlastný model ekonomického rastu, ktorého cieľom bolo dynamizovať Keynesov statický model. V procese rastu sa zameriaval najmä na problematiku rovnovážneho rastu a objasnením kvantitatívnych vzťahov medzi jednotlivými ekonomickými veličinami.

Investície chápal ako subjekt, ktorý zabezpečuje tvorbu nového dôchodku (HNP, resp. HDP) ako aj subjektu rozširujúceho výrobnú kapacitu. Za základné predpoklady svojich tvrdení považoval *stálosť cien, úspory a investície v rovnakom časovom období* (možno ich brať do úvahy po odrátaní amortizácie), *amortizáciu* (meranú cez náklady vzniknuté v dôsledku zámény spotrebovaného objektu iným objektom) a *meranie výrobnéj kapacity* (jej závislosť od ekonomických a organizačných podmienok). Výrobnú kapacitu chápal ako čistú výrobu, ktorá bola sprevádzaná úplnou zamestnanosťou a celkovým využitím existujúcich výrobných zdrojov.

Za dôležitý faktor pokladal investície. Predpokladal, že rovnováha medzi dopytom a ponukou, resp. prírastkom dopytu a prírastkom ponuky, môže zabezpečiť len určité tempo rastu investícií.

Zostavil základnú rovnicu rovnovážneho rastu, ktorá je zosobnením rovnosti dopytu a ponuky v dynamických podmienkach. Má nasledovný tvar:

$$\Delta I \cdot \frac{1}{\alpha} = I \cdot \delta$$

Vplyvom toho, že investície vystupujú na oboch stranách rovnice, majú dvojaký efekt. Investície na ľavej strane vytvárajú nový dôchodok, čo je dôsledok multiplikačného efektu a na strane pravej spôsobujú zvyšovanie výrobnéj kapacity.

Následnou úpravou rovnice získavame :

$$\frac{\Delta I}{I} = \alpha \cdot \delta, \text{ kde}$$

$\alpha \cdot \delta$ - tempo rastu investícií.

Dané tempo rastu investícií je možné pri udržaní stavu úplnej zamestnanosti a zachovaní dynamickej rovnováhy medzi ponukou a dopytom.

Roy Forbes Harrod – svojimi poznatkami sa snažil podložiť existenciu síl, ktoré sa pokúšajú opraviť nerovnosti medzi skutočným tempom rastu a tempom rastu, ktoré by bolo dosahované pri úplnom využívaní existujúcich technických a prírodných faktorov rastu.

Na nasledujúcich predpokladoch sformuloval *model dynamickej ekonomickej rovnováhy*:

1. Poukázal na rovnosť medzi tempom rastu úspor $S_{(t)}$ a tempom rastu dôchodku $Y_{(t)}$, pričom vyzdvihuje vplyv nemenného podielu úspor na dôchodku s . Platí teda rovnosť:

$$S_{(t)} = s \cdot Y_{(t)}$$

2. Tvrdil, že objem investícií podnikateľov je ovplyvňovaný objemom prírastku dôchodku. Tento vzťah je možné vyjadriť ako rozdiel dopytu medzi dvoma odlišnými obdobiami.

Podľa Harroda spôsoboval dopyt po investíciách nárast celkovej výroby, čo sa rovná dopytu v predchádzajúcom období. Celkový objem teda predstavuje určitý násobok predchádzajúceho prírastku výroby, ktorého základom je pomer medzi kapitálom a výrobou, čo nastane pri uplatnení akceleračného mechanizmu. Chápal ho ako závislosť rastu dôchodkov od rastu investícií. Jeho pôsobením veľkosť dopytu po investíciách vždy prevyšuje prírastok spotrebiteľského dopytu, ktorý mechanizmus vyvolal.

Harrodova rovnica investícií ma teda tvar:

$$I_{(t)} = C \cdot [Y_{(t)} - Y_{(t-1)}] = C \cdot dY$$

Vychádzajúc z Keynesa platí:

$$S = I \Rightarrow s \cdot Y_{(t)} = C \cdot [Y_{(t)} - Y_{(t-1)}]$$

Po úprave dostávame rovnicu:

$$Y_{(t)} - Y_{(t-1)} / Y_{(t)} = s / C \Rightarrow G = s / C, \text{ kde}$$

s – podiel úspor na dôchodku,

$Y_{(t)}$ – dôchodok v čase „t“,

C – kapitálový koeficient, ktorý vyjadruje pomer čistých investícií potrebných na zabezpečenie prírastku jednotky dôchodku $\frac{I}{Y}$,

$Y_{(t)} - Y_{(t-1)}$ - absolútny prírastok dôchodku v čase „t“.

To znamená, že mieru rastu dôchodku G získame, ak podiel úspor na dôchodku s vydělíme kapitálovým koeficientom C . Z toho nám vyplynie vzťah : $G \cdot C = s$, ktorý je dynamickým vyjadrením Keynesovej statickej rovnováhy ekonomického systému, t.j. platí, že $S = I$.

Z danej rovnosti získavame jednotlivé faktory, ktoré ovplyvňujú ekonomický rast a vplývajú taktiež na technicko- bilančnú závislosť. Harrod podľa daných predpokladov rozoznáva tri miery rastu na základe toho, ako sa menia vzájomné technicko-ekonomické väzby medzi jednotkami G , C a s .

1. Zaručená miera rastu: G_W

Jej základnou charakteristikou je fakt, že pri určitom tempe rastu výroby existuje optimálny zisk. Ide o situáciu, kedy sú všetky úspory investované a produkcia vykazuje priemerný zisk. Nezabezpečuje však úplné využitie existujúcich výrobných zdrojov ako aj úplnú zamestnanosť.

2. Prirodzená miera rastu: G_N

Predstavuje maximálnu možnú mieru rastu spojenú s úplným využívaním všetkých výrobných zdrojov. Je úzko spätá s rastom práceschopného obyvateľstva a technickým pokrokom.

3. Skutočná miera rastu: G

Od predchádzajúcich dvoch mier rastu sa odchyľuje. Platí, že nemôže byť vyššia ako prirodzená miera rastu G_N .

Prostredníctvom daných mier rastu Harrod sformuloval situácie, ktoré môžu nastať, za platnosti podmienok uvedených v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka č. 2: Vzťahy medzi Harrodovými mierami rastu G_W , G_N , G

$G > G_W$	<ul style="list-style-type: none">- platí: investície > úspory- spočiatku lepšie využívanie existujúcich výrobných zdrojov, neskôr nárast investícií, ktorý spôsobí rast objemu výroby- následne vzrastie aj ponuka a dopyt, čo vyvolá nárast dôchodkov a spôsobí inflačný proces- G a G_W sa budú postupne vzdďalovať; túto situáciu zastaví až obmedzenosť pracovných síl- ekonomický rast spomalí úplná zamestnanosť a vzdialenosť medzi G a G_W sa zmenší (G začne klesať pod úroveň G_W)
$G < G_W$	<ul style="list-style-type: none">- platí: úspory > investície- vzniká nadvýroba, rastie zamestnanosť a výrobné kapacity sa nevyužívajú naplno
$G_N > G_W$	<ul style="list-style-type: none">- rozsah investícií sa zvyšuje v závislosti od rýchleho tempa rastu- plné využívanie existujúcich výrobných zdrojov, slabá ponuka kapitálu- narastá dopyt po investíciách, čo indikuje rast kapitálového koeficientu a následne pokles dopytu po pracovných silách- nezamestnanosť stále rastie

$G_W > G_N$	<ul style="list-style-type: none"> - prebytok kapitálu v ekonomickom systéme; nadmerné výrobné kapacity, čo vyvoláva nezáujem zo strany podnikateľov o nové investície - pokles investícií spôsobí pokles dôchodku a stagnáciu hospodárstva - k zlepšeniu situácie dôjde vtedy, ak sa zníži podiel úspor na dôchodku - zmenší sa hodnota G_W, čo vyvolá približovanie G_N a G_W
-------------	--

Zdroj: Dejiny ekonomických teórií, J. Lisý a kol., 2003

Nicholas Kaldor – podľa neho by mali teoretické modely rastu vychádzať zo skutočných vývojových tendencií trhového hospodárstva. Snaží sa zdôrazňovať rast objemu výroby, produktivity práce, vysokú koreláciu medzi podielom ziskov a podielom investícií. Tvrdil, že mzdy rastú rovnakým tempom ako produktivita práce.

Predpokladal, že platí:

$$\frac{P}{Y} = \frac{I}{Y} \cdot \frac{1}{s}, \text{ kde}$$

P - zisk,

Y – dôchodok,

I – investície,

s – sklon k úsporám,

$\frac{1}{s}$ - investičný multiplikátor.

Bol zástancom toho názoru, že existuje určitá korelácia medzi podielom ziskov v hospodárstve a podielom investícií na dôchodku. Svoj model postavil na základe troch funkcií:

1. Funkcia technického pokroku

Vyzdvihuje úlohu technického pokroku a tvrdí, že tempo rastu kapitálu a výroby je závislé na tempe rastu technického pokroku. Ak sa na rast produktivity práce pozeráme z dlhodobého hľadiska, možno ho považovať za výsledok rastu kapitálového vybavenia práce, ktoré je taktiež závislé na technickom pokroku.

Schopnosť zhromažďovať kapitálové statky je úzko spätá so zavádzaním nových technických poznatkov. Objem tejto akumulácie kapitálu však závisí aj od toho, či je spoločnosť schopná rozvíjať vedu a získané poznatky preniesť do výroby.

Technický pokrok umožňuje udržať stály rast hospodárstva pri ľubovoľnej miere akumulácie daného kapitálu. Pri nižšej miere sa podnikatelia snažia rozšíriť svoju výrobu

najmä kvôli tomu, že technický pokrok je faktor šetriaci kapitál (pri vyššej miere je technický pokrok kapitálovo náročný).

Z dlhodobého hľadiska je možnosť udržať rovnovážne tempo rastu hospodárstva podmienené konštantnou mierou zisku, konštantným podielom zisku na dôchodku, konštantným kapitálovým koeficientom a úplnou zamestnanosťou.

2. Funkcia investícií

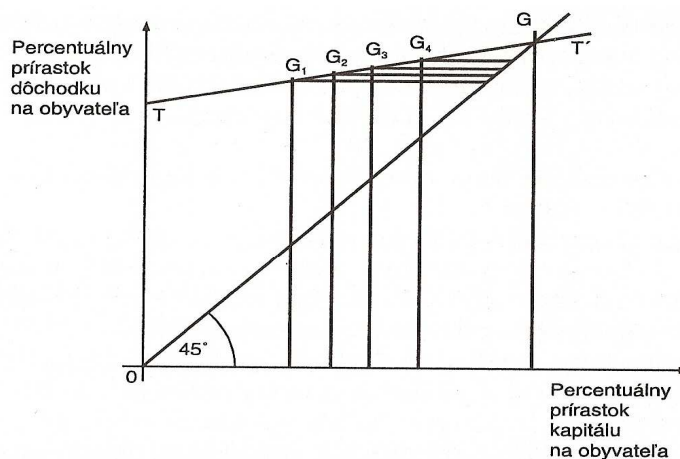
Charakterizuje závislosť objemu investícií od skutočnej a očakávanej miery zisku pri danej trhovej úrokovej miere.

3. Funkcia úspor

Vyjadruje do akej miery sú závislé investície a sklon k úsporám. Poukazuje na rozdielnosť medzi vzťahom k úsporám u podnikateľov a vzťahom k úsporám u robotníkov. Podľa Kaldora vytvárajú podnikatelia väčšinu celkových úspor spoločnosti.

Kaldorov model je aplikovateľný v krátkom časovom období. Snaží sa zdôrazniť úlohu technického pokroku, ktorý tvorí základ pre prechod ekonomického systému k dlhodobej dynamickej rovnováhe. Funkciu technického pokroku chápe ako reakciu hospodárskeho mechanizmu na tok technických inovácií. Tvrdil, že nárast intenzity toku technických inovácií vytvorí tlak na zvyšovanie objemu akumulácie kapitálu.

Obrázok č. 3: Spôsob reakcie hospodárskeho mechanizmu na technický dynamizmus

Zdroj: Dejiny ekonomických teórií, J. Lisý a kol., 2003

Vodorovná os predstavuje tempo rastu kapitálu $\Delta K/K_t$ a zvislá os prírastok dôchodku $\Delta Y/Y_t$. Body krátkodobej rovnováhy sú G_1 , G_2 , G_3 a G je bodom dlhodobej ekonomickej rovnováhy (rovnovážna miera rastu).

Hospodársky vývoj od bodu G_1 ku G_2 a následne od bodu G_2 ku G_3 je závislý na prírastkoch kapitálu. Kvôli tomu nastávajú zmeny aj v pomere medzi proporcionálnym prírastkom kapitálu a proporcionálnym prírastkom dôchodku. V dôsledku týchto zmien sa následne mení aj miera zisku, kapitálový koeficient, objem investícií a úspor. Následkom toho bude posun stavu krátkodobej rovnováhy G_1 do bodu G_2 (nový bod krátkodobej rovnováhy).

Ak budú body krátkodobej rovnováhy ležať naľavo od bodu G , odzrkadľuje to situáciu, kedy ešte neboli úplne využité všetky možnosti ekonomického rastu. Ak by sa však body G_1, G_2, G_3 nachádzali vľavo od bodu rovnovážnej miery rastu G , vtedy by rast Y_t bol rýchlejší ako rast K_t .

Z grafu možno vidieť postupné zmenšovanie rozdielov, ktoré sa týka rastu dôchodkov v dvoch za sebou idúcich intervaloch. Z toho nám vyplývajú nasledujúce rovnosti:

$$I_1/K_1 = G_1, \quad I_2/K_2 = G_2, \quad I_3/K_3 = G_3.$$

Predchádzajúce veličiny I/K a G sa postupom času približujú, až nakoniec v bode rovnovážnej miery rastu G splynú a sú si rovné. Bod G sa stáva z dlhodobého hľadiska bodom rovnováhy, kedy sa dosahuje maximálna možná miera rastu.

Neokeynesovské modely vo všeobecnosti vyjadrujú ideu, že tempo rastu národného dôchodku je pomerne závislé od miery akumulácie a od vzťahu medzi kapitálom a produktom. Poukazujú na nemožnosť substitúcie jednotlivých výrobných faktorov a zdôrazňujú nutnosť štátnych zásahov do ekonomiky.

Nestálosť rovnovážnej miery rastu a protipólovosť vo vzťahu zaručenej a prirodzenej miery rastu sa stali podnetmi k vypracovaniu neoklasických teórií ekonomického rastu. Problematika rastu z pohľadu neoklasikov je zachytená prostredníctvom ponuky výrobných faktorov, za ktoré pokladajú kapitál a prácu. Neoklasický prístup zároveň umožňuje zámennosť týchto dvoch faktorov. Rôzne skombinovanie práce a kapitálu tak vytvorí rovnaký objem výroby použitím rôznych metód. Zohľadňujú však aj vedecko-technický pokrok a jeho vplyv na efektivitu výrobných faktorov.

J. B. Clark – autor *produkčnej funkcie*, ktorú postavil na základe teórie hraničnej produktivity. V matematickom vyjadrení predstavuje produkčná funkcia závislosť medzi objemom výroby a pomerom práce a kapitálu.

Paul H. Douglas a **Charles Cobb** – analyzovali závislosť objemu výroby spracovateľského priemyslu USA na celkovom objeme kapitálu a práce v rokoch

1899-1922. Na základe ich produkčnej funkcie boli zostavené prvé neoklasické modely rastu. Douglas a Cobb vychádzali z nasledovných predpokladov:

- objem výroby je funkcia práce a kapitálu, pripúšťali možnosť substitúcie;
- pri nemennosti jedného faktora klesá hraničný produkt výrobného faktora, ktorý rastie, avšak hraničný produkt oboch faktorov zvyšuje objem výroby;
- veľkosť nákladov a objem výroby sú lineárne závislé;

Všeobecný tvar produkčnej funkcie je teda nasledovný: $Y = f(L, K)$

$$Y = A \cdot L^{\alpha} \cdot K^{\beta}, \text{ kde}$$

Y – objem výroby,

L – množstvo práce,

A – koeficient proporcionality (vplyv nemerateľných výrobných faktorov – technický pokrok, lepšia kvalifikovanosť pracovníkov a i.),

α, β – koeficienty elasticity, vplyv práce a kapitálu na objem výroby.

K základným znakom *Cobbovej-Douglasovej produkčnej funkcie* patrí fakt, že pôsobením dvoch homogénnych výrobných faktorov (práce a kapitálu) vzniká homogénny produkt. Vplyvom pôsobenia mechanizmu voľnej konkurencie patrí výrobným faktorom odmena, ktorá sa rovná ich hraničným produktom. Daná produkčná funkcia umožňuje úplné využitie všetkých výrobných faktorov, ich neobmedzenú zámennosť a voľnú tvorbu ich cien. Model má slúžiť ako príklad existencie vnútornej stability a obsahuje mechanizmy, ktoré automaticky obnovujú ekonomickú rovnováhu.

Podľa **J. Meada** smeruje tento model k stabilnému stavu, lebo veličiny ako kapitál, dôchodok, investície a úspory rastú stálym tempom, pričom toto tempo je rovné tempu rastu pracovných síl.

K rozhodujúcim zisteniam v teóriách ekonomického rastu patrí skutočnosť, že technický pokrok môže vystupovať ako faktor vplývajúci na ekonomický rast. Podľa neoklasickej školy predstavuje technický pokrok súbor kvalitatívnych zmien v ekonomike, ktorý vzniká pôsobením vyššej techniky a výrobných technológií, ako aj objem zdokonalenej organizácie práce a výroby a kvalifikovanej pracovnej sily.

Pri výrobnej funkcii zahŕňajúcej dva faktory (prácu a kapitál) rozlišujeme:

1. Neutrálny technický pokrok – jeho vplyvom rastie efektivita práce a kapitálu, čo vyvolá rast objemu výroby pri nemenných výrobných nákladoch alebo naopak rovnaký objem výroby pri poklese výrobných nákladov, pričom pomer koeficientov α, β sa nemení.

2. Nie neutrálny technický pokrok – buď šetrí kapitál a je náročný na prácu, alebo naopak. Mení sa pomer medzi prácou a kapitálom, ale aj ich podiel na konečnom produkte. Pomer koeficientov α , β je taktiež nestály.

Pod vplyvom kritiky Keynesovcov (kritizovali, že technický pokrok nevyžaduje žiadne náklady) sformulovali Neoklasici nasledujúce druhy technických pokrokov:

1. Nestelesnený technický pokrok – vzniká v dôsledku zlepšenia organizácie práce, zefektívnenia formy a metódy v riadení a pod. Podľa Neoklasikov daný technický pokrok nevyžaduje žiadne investície.

2. Stelesnený technický pokrok – vzniká nahromadením kapitálu a nových investícií do výroby, pričom rozhodujúci je jeho vplyv na uskutočňovanie modernizácie a zavádzania najnovších zariadení do výroby.

Robert Merton Solow – významný americký ekonóm, ktorý upravil *Cobbovu-Douglasovu produkčnú funkciu* zavedením technického pokroku ako faktora rastu.

$$Y = f(K, L, t), \text{ kde}$$

t – technická zmena predstavujúca funkciu času.

Definuje pojem tzv. *neutrálneho technického pokroku*, ktorý nevplyva na výrobné faktory a nezávisí od ich kvantitatívnych zmien. Potom dostávame nasledovný tvar funkcie:

$$Y = A(t) \cdot (K, L), \text{ kde}$$

$A(t)$ – koeficient merajúci technický pokrok ako funkciu času t .

Následne:
$$Y = A \cdot L^\alpha \cdot K^\beta \cdot e^{rt}, \text{ kde}$$

e^{rt} – faktor času (e – základ prirodzeného logaritmu, r – tempo neutrálneho technického pokroku, t – čas).

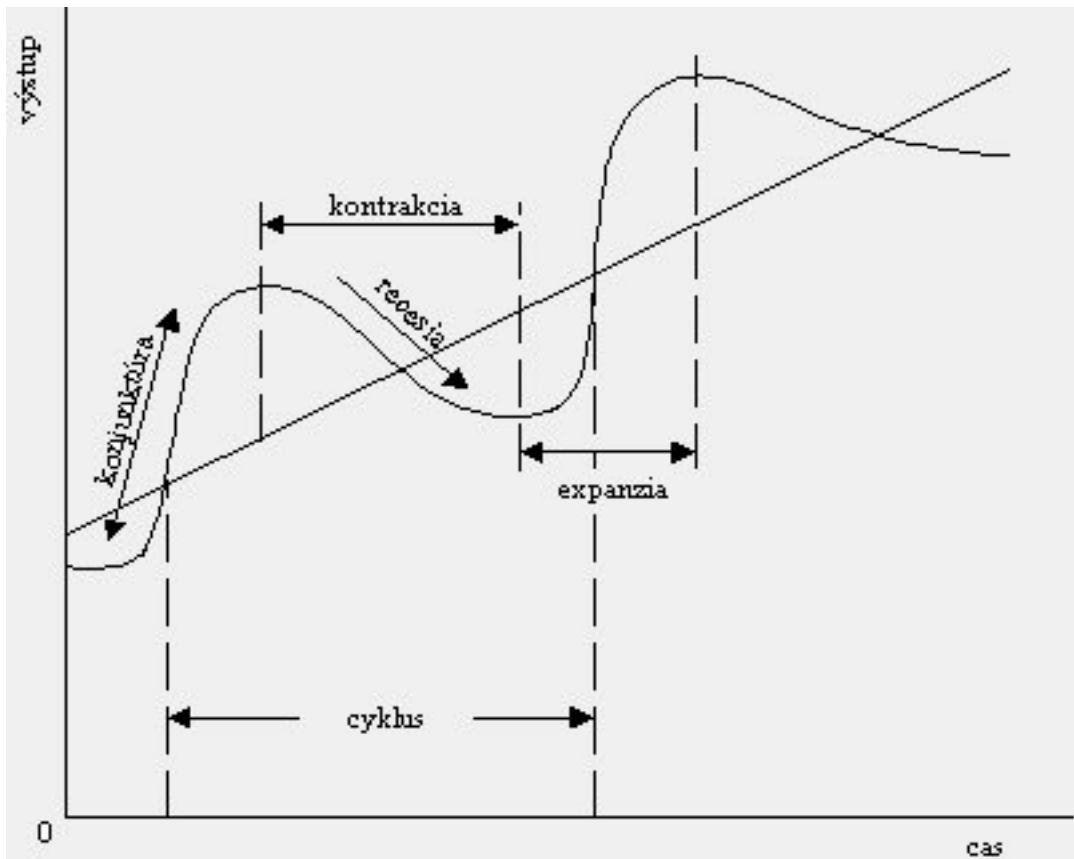
2.3 Hospodárske cykly v ekonomike

Ekonomický cyklus vzniká v dôsledku striedania vzostupných a zostupných fáz vývoja ekonomiky. Je výsledkom kolísania skutočného HDP okolo potenciálneho HDP, čím vzniká v HDP medzera. Pre hospodársky cyklus sú charakteristické štyri fázy:

1. **Recesia**
2. **Expanzia**
3. **Dno**
4. **Vrchol**

Priebeh hospodárskeho cyklu je znázornený na nasledujúcom obrázku.

Obrázok č. 4: Hospodársky cyklus

Zdroj: Makroekonómia, e-skriptá

1. **Recesia** – nastáva pri poklese HDP, kedy súbežne dochádza k znižovaniu výroby, rastu nezamestnanosti. V tejto situácii môže rásť aj inflácia.
2. **Dno** – predstavuje najnižšiu úroveň HDP a výroby. Ide o obdobie s najvyššou nezamestnanosťou a veľmi nízkym dopytom.
3. **Expanzia** – jej charakteristickými črtami sú rast a rozmach. Ide o rast dopytu po výrobných faktoroch, rast zamestnanosti a produktivity práce. Dochádza k postupnému rozširovaniu výroby a k znižovaniu cien.
4. **Vrchol** – ekonomika dosahuje túto fázu vtedy, ak má HDP najvyššiu úroveň. V oblasti výroby je to obdobné. Existuje plná zamestnanosť spojená s vysokými mzdami, ktoré neustále rastú.

Rozlišuje nasledovné príčiny ekonomických, resp. hospodárskych cyklov:

- a) **endogénne príčiny** - vnútorné príčiny vyvolané poklesom investícií alebo snahou maximalizovať zisk.
- b) **exogénne príčiny** - vonkajšie príčiny pôsobiace mimo ekonomiky ako vojna, podnebie, nové objavy, nesprávne prognózy a pod.

3 ROZPAD ČESKOSLOVENSKA A VÝVOJ MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV POČAS JEDNOTLIVÝCH VLÁD NA SLOVENSKU

3.1 Situácia v ČSFR pred novembrom 1989 a postup „Zamatovej“ revolúcie

Na prelome 70. a 80. rokov sa Československo nachádzalo vo všeobecnej kríze. Podiel na danej situácii mali ťažkosti v slovenskom hospodárstve. Išlo najmä o problémy v oblasti strojárstva, stavebnej výroby a rovnako tak aj dopravy.

V spoločnosti vládla nespokojnosť, ktorá sa týkala najmä neslobody prejavu. Ako veľký brat ČSFR vystupovalo ZSSR, ku ktorému KSC vzhliadala. Československo sa teda muselo uspokojiť s objavmi veľkého brata v oblasti vedy, pretože len to sa považovalo za smerodajné. Príkazová ekonomika v Československu bola jedným z hlavných dôvodov, pre ktorý nemohol nastať hospodársky rozvoj.

Osamostatnenie Slovenska bolo spojené s prechodom centrálne plánovanej, príkazovej, ekonomiky na trhovú mechanizmus. Programové vyhlásenie 1. ponovembrovej federálnej vlády z 19.12.1989 malo nasledovné znenie: *„Ekonomický program vlády sa chce zásadne a dôsledne rozísť s týmto typom hospodárenia, ktorý u nás prevládal v minulých desaťročiach. Tento systém preukázateľne zlyhal čo je vidieť hlavne pri porovnaní charakteristík nášho ekonomického vývoja s vývojom najvyspelejších priemyselných krajín, medzi ktoré sme v medzivojnovom období bezpochyby patrili. Vláda konštatuje, že sa premárnila značná časť národného bohatstva.“*

Transformácia smerom k trhu sa uskutočnila pomerne rýchlo a možno ju nazvať „šoková terapia“. Prechodom na trhovú ekonomiku sa vláda snažila zabezpečiť ekonomickú racionalitu, doceliť zvyšovanie životnej úrovne obyvateľov a dosiahnuť efektívnosť vo využívaní prírodných zdrojov.

3.2 Vláda Vladimíra Mečiara

Po prvých slobodných voľbách v roku 1990 presadil Václav Klaus ako Minister financií svoju koncepciu, ktorá bola postavená na liberalizácii cien, úspornej menovej a rozpočtovej politike a vnútornej vymeniteľnosti meny. Jeho plánom bolo dosiahnuť liberalizáciu zahraničného obchodu a jediné východisko zo situácie, v ktorej sa krajina nachádzala, videl v rýchlej a rozsiahlej privatizácii. Vďaka jeho ekonomickým reformám sa zmenil hospodársky systém a domáci trh sa stal otvorenejší voči zahraničnej konkurencii.

Problematika cenovej liberalizácie bola toho času chápaná ako zdražovanie. Hlavnou úlohou bolo vrátiť pôvodnú funkciu cenám, čo sa u väčšiny cien aj podarilo. Tá odrážala najmä relatívnu vzácnosť jednotlivých statkov. Liberalizácia cien spôsobila na konci roku 1991 nárast cien tovarov o desiatky až stovky percent. Keďže ceny tovarov boli deformované v dôsledku socialistického plánovania, hodnotí sa cenová liberalizácia ako krok k lepšiemu. Bola potrebná najmä kvôli úspešnému prechodu na fungujúcu trhovú ekonomiku.

3.2.1 Malá privatizácia

Prvé roky prvej vlády Vladimíra Mečiara boli neodmysliteľne spojené s tzv. *malou privatizáciou*. Charakterizoval ju predaj malých obchodov a reštaurácií štátom. V rokoch 1991-1994 štát predal podstatnú väčšinu maloobchodnej siete. Súčasťou privatizácie boli verejné dražby, za ktorými sa skrývalo umelé zvyšovanie, resp. znižovanie ceny majetku. Za tri roky sa sprivatizovalo 9350 prevádzkových jednotiek za 14,2 miliardy Kčs.

V roku 1992 sa zahraničným záujemcom predali podniky, ktorých účtovná hodnota dosahovala 4,7 miliardy Kčs za cenu 7,7 miliardy Kčs. Zisk z predaja podnikov vláda použila na úhradu finančných záväzkov oddlžených podnikov a prostredníctvom neho sa poskytovali taktiež záruky na úvery.

Privatizácia niektorých podnikov prebehla tak, že časť akcií podnikov sa vymenila za kupóny, ďalšie akcie kúpil vopred vybraný investor a následne sa zvýšil kapitál úpisom nových akcií. Takýmto spôsobom sa uskutočnil prílev nových a čerstvých peňazí do podniku.

3.2.2 Veľká (kupónová) privatizácia

Veľká privatizácia sa začala v roku 1992 tzv. kupónovou metódou. Predstavovala možnosť získať akcie rozličných firiem alebo investičných fondov, ktoré investovali kupóny do podnikov. Mala prebehnúť v dvoch vlnách, avšak po rozdelení Československa sa 2. vlna konala iba v Česku. Na Slovensku bola privatizácia nahradená dlhopismi Fondu národného majetku, ktoré sa rozdávali občanom. Postupne začali vznikáť Investičné privatizačné fondy, ktorých bolo v celkovom počte 165 v 1. vlne kupónovej privatizácie. Fungovali najmä z investičných bodov, ktoré im zverili obyvatelia.

Nástupom Vladimíra Mečiara sa začal otvorený boj proti Investičným privatizačným fondom, ktorý bol následkom toho, že dané fondy akumulovali veľkú časť privatizovaného majetku a prekážal mu fakt, že investičné fondy podporovali pracovné strany. Výsledkom jeho tlaku bolo podlomenie dôvery obyvateľstva pre kolektívne investovanie.

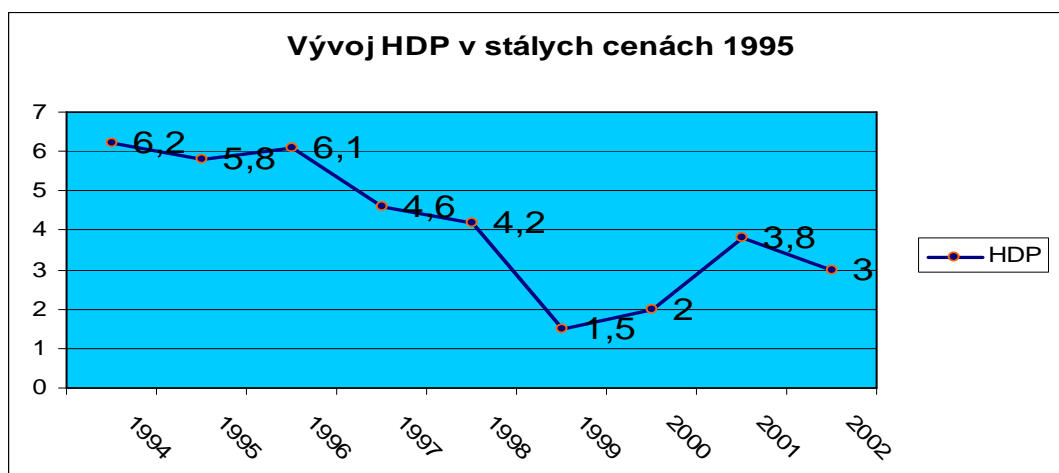
Vláda novelizovala Zákon o veľkej privatizácii, ktorou previedla všetky právomoci na Fond národného majetku. Následne na pokračovanie 2. vlny privatizácie vyčlenila majetok za 50 miliárd slovenských korún.

V roku 1992 sa uskutočnila čiastočná privatizácia slovenských bánk. Boli nimi hlavne Všeobecná úverová banka (v zastúpení 52%), Investičná a rozvojová banka (v zastúpení 52%), Slovenská poisťovňa a Union poisťovňa a.s.(v zastúpení 30%).

Privatizácia bola pre niektorých spôsobom ako rýchlo a šikovne prísť k peniazom a byť ziskový, ak vedel občan predat' akcie v pravý čas. Bola zložitým procesom prechodu od socializmu ku kapitalizmu. Štát predpokladal, že v dôsledku ekonomických reforiem, o ktoré sa zaslúžila prvá ponovembrová vláda v roku 1990, sa naakumulujú peniaze získané predajom štátneho majetku do nejakého špeciálneho fondu. Tieto nahromadené finančné prostriedky mali poslúžiť na reštrukturalizáciu priemyslu, čo sa však nestalo a dodnes dané prostriedky chýbajú vo verejnom sektore.

Na základe rozhodnutí vlády a jej krokov v tomto období sa HDP v stálych cenách vyvíjalo nasledovne.

Graf č. 8: HDP Slovenska v jednotlivých rokoch od 1994 do 2002

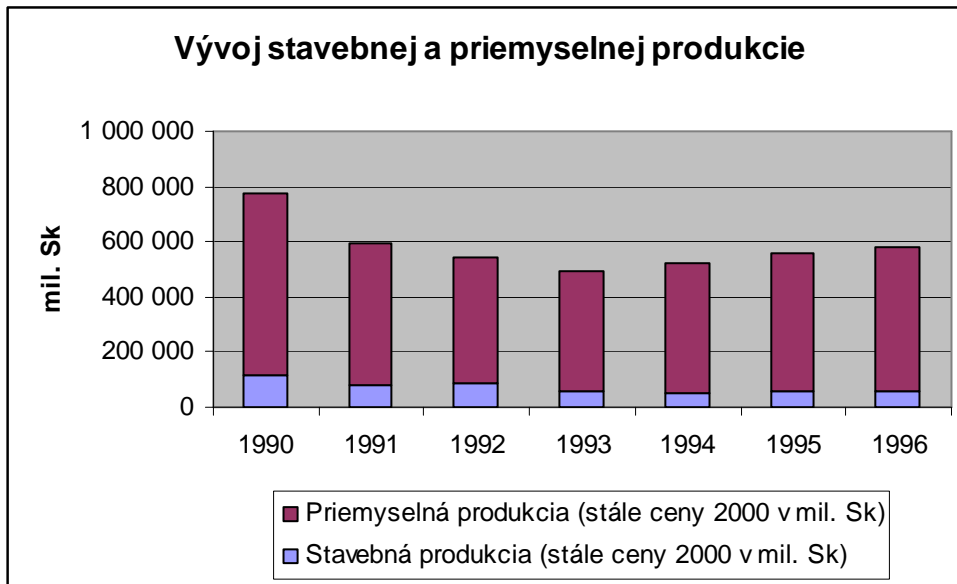

Zdroj: Štatistická ročenka SR

Počas pôsobenia V. Mečiara ekonomiku Slovenska zasiahla v rokoch 1990-1993 hospodárska kríza. Jej hlavnými príčinami bol rozpad tradičných trhov, zmeny

vo vlastníckych vzťahoch, ako aj samotný prechod na trhovú mechanizmus. Na Slovensku mala hospodárska kríza najväčší vplyv na oblasť stavebníctva (pokles v produkcii o viac ako polovicu). Znížili sa aj objemy v poľnohospodárskej a priemyselnej výrobe cca o 1/3. V dôsledku šetrenia domácností sa znížila celková spotreba. Vzťah medzi stavebnou a priemyselnou produkciou vyjadruje nasledujúci graf.

Graf č. 9: Vývoj stavebnej a priemyselnej produkcie v období rokov 1990 – 1996

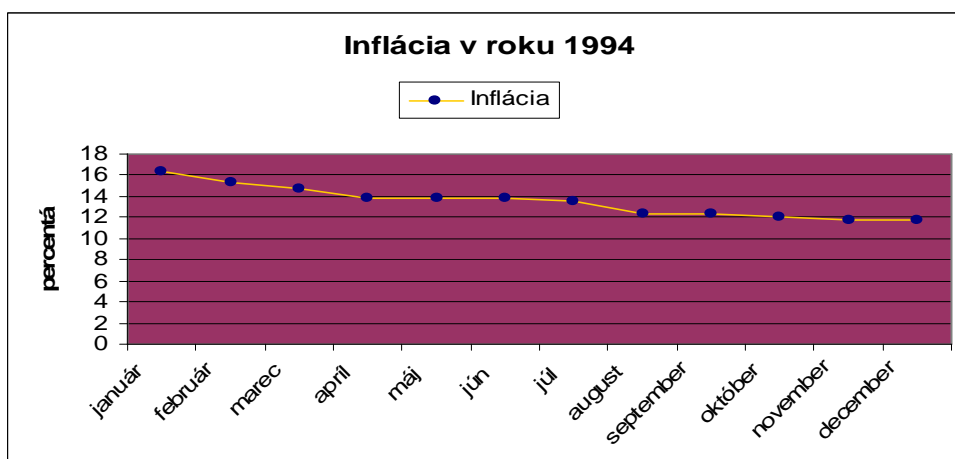

Zdroj: Štatistický úrad SR

Úspory, ktoré si obyvatelia naakumulovali boli v dôsledku prudkej inflácie znehodnotené a začala masová nezamestnanosť. Vplyv na nezamestnanosť mal úpadok zbrojárskeho priemyslu, ktorý zamestnával pred revolúciou cca 1/10 pracovníkov v celom priemysle.

Koncom roka 1994 sa zvýšil počet nezamestnaných na 355 000 obyvateľov, čo predstavovalo 14,2-percentnú mieru nezamestnanosti. Inflácia sa počas roka 1994 vyvíjala nasledovným spôsobom.

Graf č. 10: Mesačný vývoj inflácie SR v roku 1994

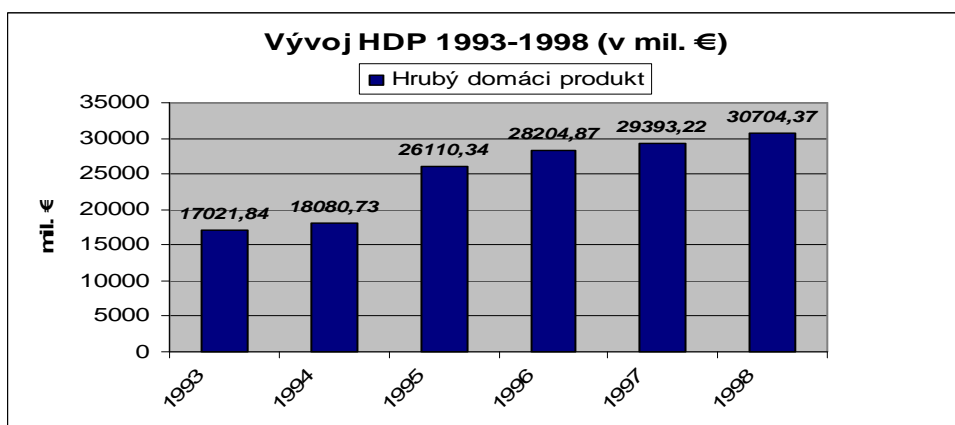
Zdroj: ŠÚ SR

3.2.3 Tretia vláda V. Mečiara

Slovensko počas rokov vlády V. Mečiara získalo prezývku „čierna ovca strednej Európy“. Spôsob jeho vládnutia bol špecifický svojím prístupom k zahraničiu. Hlásal uzatvorenie sa voči zahraničným investorom, čím bránil prílevu kapitálu zo zahraničia a rovnako tak daným krokom znemožnil nadobudnúť konkurencieschopnosť slovenských výrobkov.

Na čiernu listinu sa vláda zapísala svojím neúspechom vo vstupe SR do NATO a EÚ. Bola orientovaná na krátkodobé, nie dlhodobé, ciele. Napriek rezervovanosti premiéra Slovensko do roku 1998 dosahovalo vysokú hospodársku dynamiku. HDP v tomto období dosahovalo údaje uvedené v nasledovnom grafe.

Graf č. 11: Vývoj HDP do roku 1998 v mil. €

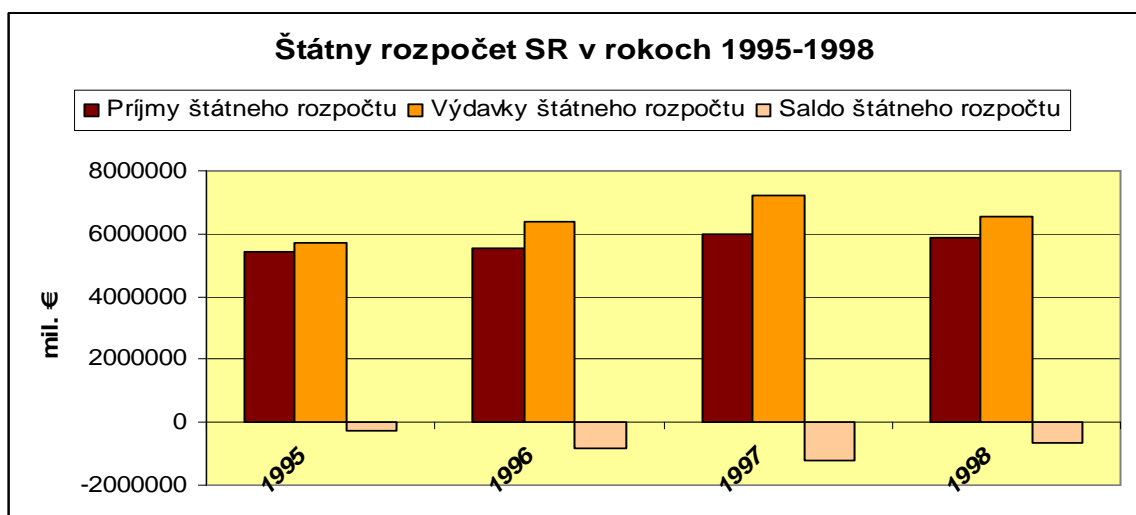

Zdroj: ŠÚ SR

Z grafu č. 11 možno reflektovať postupný nárast inflácie, ktorý v roku 1994 predstavoval v porovnaní s predchádzajúcim rokom 6,22%, pričom v nasledujúcom roku vzrástla o 44,41%. V konečnom dôsledku dosahovala inflácia rast, no najväčší skok zaznamenala z roku 1994 na rok 1995.

Dynamika hospodárstva bola zväčša spôsobená investičnými injekciami štátu, čo vyvolalo rekordný nárast miezd. Avšak štát sa postupne zadlžoval kvôli zvýšeniu úrokových nákladov a investičných výdavkov. Ekonómovia hodnotia danú vládu ako vládu, ktorá nedostatočne hospodárila s verejnými financiami. Pre názornosť uvádzam graf s postupným vývojom príjmov, výdavkov a následne aj salda štátneho rozpočtu.

Graf č. 12: Štátny rozpočet SR v období rokov 1995 – 1998

Zdroj: ŠÚ SR

3.3 Vláda Mikuláša Dzurindu

Nástupom Mikuláša Dzurindu do funkcie predsedu parlamentu sa proces privatizácie nespomalil ani nezastavil. Vtedajší ekonomický expert SDK (Slovenskej demokratickej koalície) Ivan Mikloš sa vyjadril, že bezprostredne po voľbách sa začne rýchla privatizácia. Kľúčovou oblasťou bola privatizácia finančného sektora.

Nová vláda došla k záveru, že netransparentná privatizácia umožnila úzkej skupine podnikateľov spojených s vládou V. Mečiara získať privatizované podniky. Pričom Mečiar sa zaslúžil o vylúčenie vstupu zahraničných investorov z privatizácie. Začala sa teda zaoberať reprivatizáciou podnikov.

V rokoch 1995-1998 sa predali akcie v účtovnej hodnote 109,2 miliardy Sk, avšak pod svoju cenu, za 30,7 miliardy Sk.

Vládny kabinet sa postaral o zviditeľnenie SR v zahraničí a o stabilizáciu makroekonomických ukazovateľov.

V roku 2002 Slovensku hrozil dvojitý deficit štátneho rozpočtu a obchodná bilancia bola na tom rovnako. Začali sa vo väčšej miere prejavovať integračné snahy vstupu SR do NATO a Európskej únie.

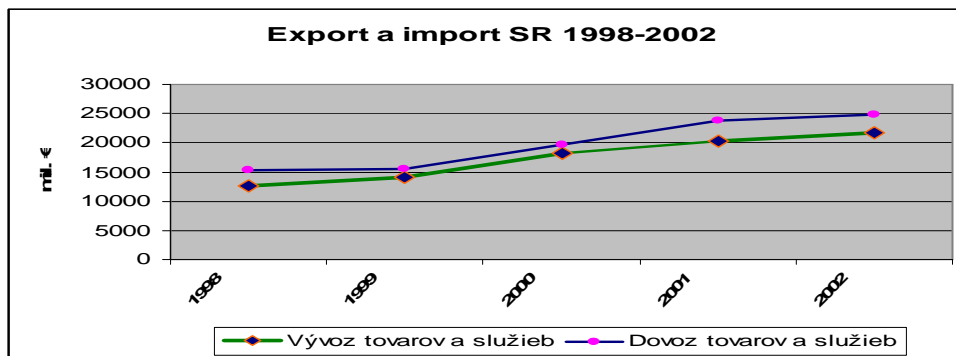
3.3.1 Prvá vláda M. Dzurindu

Kvôli plytvaniu štátnymi finančnými prostriedkami bývalého predsedu vlády bol nový premiér Mikuláš Dzurinda nútený začať obdobie rozpočtových škrtov. Nezamestnanosť po období vlády V. Mečiara dosahovala cca 20%. V máji v roku 1999 bola vláda nútená prijať ozdravné opatrenia v dôsledku pádu našej meny. Počas tohto obdobia sa M. Dzurinda a jeho kabinet zaslúžil o stabilizáciu verejných financií a záchranu VSŽ Košice.

Mnohí ekonómovia hodnotia jeho vládu ako vládu finančných škandálov, korupcie a nedotiahnutých reforiem. Veľa reforiem danej vlády pripravilo podmienky na ich uskutočnenie v budúcnosti (*M. Vašečka, Inštitút pre verejné otázky*).

Poukazujú na fakt, že vplyvom vysokých odvodov a daní pre podnikateľov nevznikajú na Slovensku nové podniky a firmy nezamestnávajú dostatočne veľké množstvo obyvateľstva. Problémom je aj väčšie množstvo dovezeného tovaru oproti tomu, ktorý sa vyváža. Spôsobuje to nízku pridanú hodnotu slovenských výrobkov a ich slabú konkurencieschopnosť. Situáciu v slovenskom exporte a importe mapuje nasledovný graf.

Graf č. 13: Vzťah medzi vývozom a dovozom tovarov a služieb v rokoch 1998 – 2002

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf č. 13 poukazuje na pozitívne sa vyvíjajúci dovoz a vývoz tovarov a služieb. Avšak rozdiel medzi exportom a importom je záporný, keďže objem vyvázaných tovarov sa nachádzal pod hodnotami tým dovážaných.

Vláda je zodpovedná za zvýšenie regulovaných cien a z toho vyplývajúci nárast ceny energií a vody, čo malo vplyv na rast cenovej hladiny. Po voľbách v roku 1998 nastali kvôli zlému hospodáreniu predchádzajúcej vlády škrty v stavebníctve. Vláda spomalila dovoz spotrebných tovarov a zamerala sa iba na nevyhnutné výdavky v ekonomike. Reštrikcie vládneho kabinetu tak zvýšili zahraničný dopyt. Občania inkasovali z predaja svojich dlhopisov Fondu národného majetku SR, čo im umožnilo na jednej strane viac spotrebúvať, a teda menej šoriť.

V dôsledku absencie reforiem sa postupne zhoršoval stav národohospodárskej politiky. Výsledky z roku 2002 boli značne ovplyvnené záverečným obdobím transformačného cyklu. Zhoršila sa celková makroekonomická stabilita. K pozitívnym faktorom patrila rast domáceho dopytu a vývozu tovarov a služieb. Ekonomická stabilita SR sa zlepšila vďaka stabilizačným opatreniam v roku 1999 a v prvej polovici roku 2000 najmä kvôli deregulácii cien.

3.3.2 Druhá vláda M. Dzurindu

Zo strany ekonómov je hodnotená ako reformná. Z ich pohľadu je najlepšou reformou, o ktorú sa vládny kabinet zaslúžil, reforma daňová. Dňa 1. 1. 2004 bola zavedená rovná 19-percentná daň a uskutočnila sa úprava spotrebnej dane na jednotnú sadzbu. Zámerom vlády bolo zlepšiť podnikateľské prostredie na Slovensku a zvýšiť mieru ekonomickej slobody. V dôsledku daňovej reformy sa len v malej miere zvýšili príjmy stredných vrstiev v SR, pričom bol zaznamenaný nárast v spotrebe domácností. Vďaka danej reforme sa slovenská ekonomika stala jednou z najrýchlejšie rastúcich európskych ekonomík.

Tabuľka č. 3: Podiel daňových príjmov na HDP v rokoch 2003-2006

<i>(ESA 95, v % HDP)</i>	2003	2004	2005	2006
Priame dane	6,7%	5,5%	5,6%	5,7%
<i>Daň z príjmu fyzických osôb</i>	3,3%	2,6%	2,7%	2,5%
<i>Daň z príjmu právnických osôb</i>	2,6%	2,4%	2,7%	2,9%

<i>Daň vyberaná zrážkou</i>	0,8%	0,4%	0,3%	0,3%
Nepriame dane	11,2%	12,2%	12,6%	12%
<i>Daň z pridanej hodnoty</i>	6,6%	7,7%	8,0%	7,9%
<i>Spotrebné dane</i>	3,3%	3,3%	3,7%	3,2%
<i>Majetkové dane</i>	0,1%	0,2%	0%	0%
<i>Miestne dane</i>	0,7%	0,7%	0,9%	0,8%
<i>Ostatné dane</i>	0,5%	0,3%	0,1%	0,1%
<i>Daňové príjmy spolu</i>	17,9%	17,7%	18,3%	17,7%

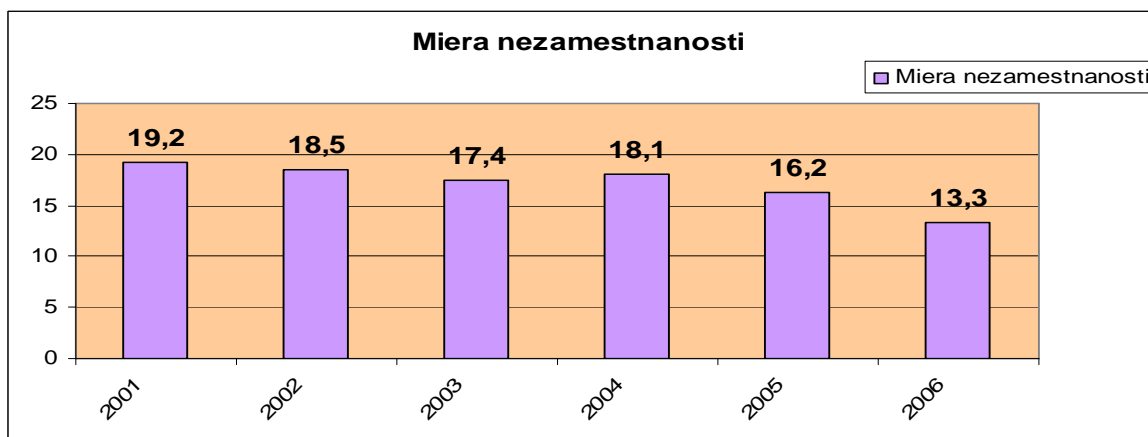
Zdroj: Ministerstvo financií SR

Tabuľka č. 3 vyjadruje skutočnosť, že vplyvom zavedenia daňovej reformy sa zdynamizoval rast ekonomiky SR spojený s rastom daňových príjmov. Ekonomický rast postupne stúpал od roku 2003, kedy dosahoval úroveň 4,2%. Najvýraznejší rast bol zaznamenaný v oblasti výnosu dane zo zisku, t.j. dane z príjmu právnických osôb, ktorý narástol o 70,9% v bežných cenách a o 54,1% v stálych cenách. Na tejto dani sa už v prvom roku reformy vybralo viac ako v poslednom roku pred ňou, napriek tomu, že daňová sadzba klesla z 25% na 19%.

V rokoch 1996 – 2006 klesol podiel verejných výdavkov na HDP o 14,8% a podiel z príjmov daní a odvodov na HDP (daňová kvóta 2) o 10,9%.

Roky 2003-2007 boli spojené s poklesom miery nezamestnanosti z 18,2% (2003) na 11,1% (2007). Ako príklad uvádzam skutočné úrovne miery nezamestnanosti počas rokov 2001 – 2006 v nasledujúcom grafe.

Graf č.14: Vývoj miery nezamestnanosti v SR v rokoch 2001 - 2006

Zdroj: ŠÚ SR

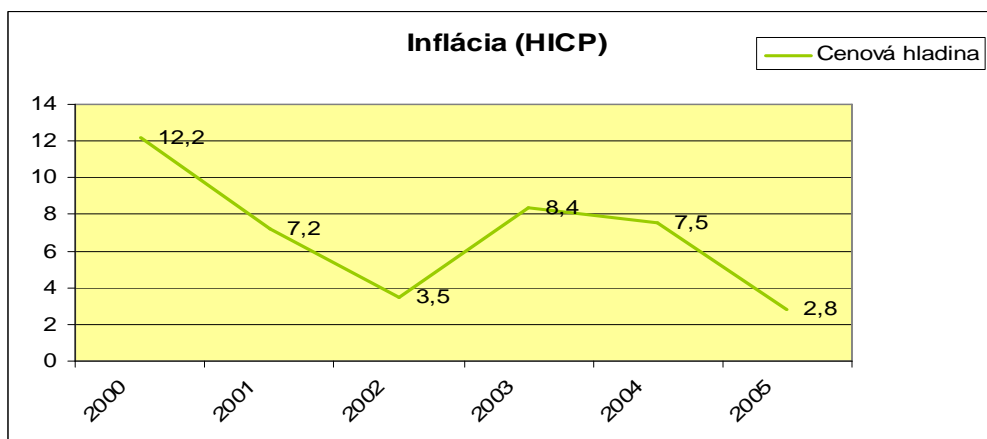
Ako možno vidieť v *Grafe č. 8*, od roku 2004 začal výrazný pokles miery nezamestnanosti na Slovensku.

K politickým, ale aj ekonomickým zámerom vlády týkajúcich sa daňovej reformy patrilo zjednodušenie a sprehl'adnenie slovenského daňového systému, reforma mala poslúžiť ako faktor znižujúci deficit verejných financií a mala prispieť k tomu, aby sa SR stala 2. postkomunistickou krajinou, ktorá prijala spoločnú menu - euro.

V predchádzajúcich rokoch (2001,2002) bol motorom ekonomického rastu domáci dopyt, pričom bol zaznamenaný tlak na rýchlejší rast dovozov. Nasledoval pokles domáceho dopytu, ktorý spôsobili najmä pripravované reformy a úsporné opatrenia vlády. Na druhej strane sa však ukazovalo zlepšenie zahraničného obchodu.

Na cenový vývoj vplývali úpravy regulovaných cien (ich rast – bývanie a ceny cestovného) a daňová reforma. Pre upresnenie danej situácie uvádzam nasledujúci graf.

Graf č. 15: Vývoj cenovej hladiny v období rokov 2000 – 2005

Zdroj: Štatistický úrad SR

V roku 2004 bol očakávaný pokles inflácie kvôli vstupu SR do EÚ. Pre nepružnosť trhu práce bola na Slovensku koncom roku 2003 evidovaná nezamestnanosť vo výške 15,6%.

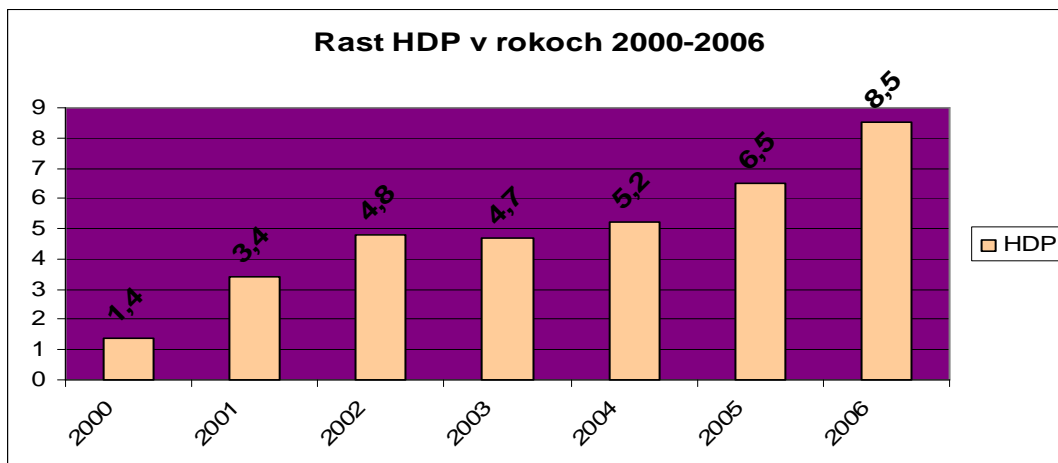
Za hlavné faktory rastu cenovej hladiny sú považované úpravy regulovaných cien o 11,5%, ako aj úpravy sadzieb nepriamych daní uskutočnené na začiatku roka 2006.

Vláda sa zaslúžila o pokles nezamestnanosti, čo bolo výsledkom úspešnej realizácie reforiem, ktoré mali vytvoriť podmienky pre rast zamestnanosti, a príchodu nových zahraničných investorov.

V roku 2004 ekonomika SR vykazovala nárast v dôsledku rastu nominálnych a reálnych miezd o 2,5%. Pred daňovou reformou dosahovala daň z príjmov právnických osôb 2,7%,

pričom v roku 2004 bola už 2,4%. Rast ekonomiky tak umožnil smerovanie krajiny k vyrovnanému rozpočtu spojený s dostatočným množstvom zdrojov na verejné výdavky. Tie sa sústredili najmä na dopravnú štruktúru, vzdelanostnú ekonomiku a iné. V konečnom hodnotení reformy sa tak výsledky z nej premietli aj do celkového rastu HDP, čo možno vidieť na nasledujúcom grafe.

Graf č. 16: Miera rastu reálneho HDP vyjadrená v percentách

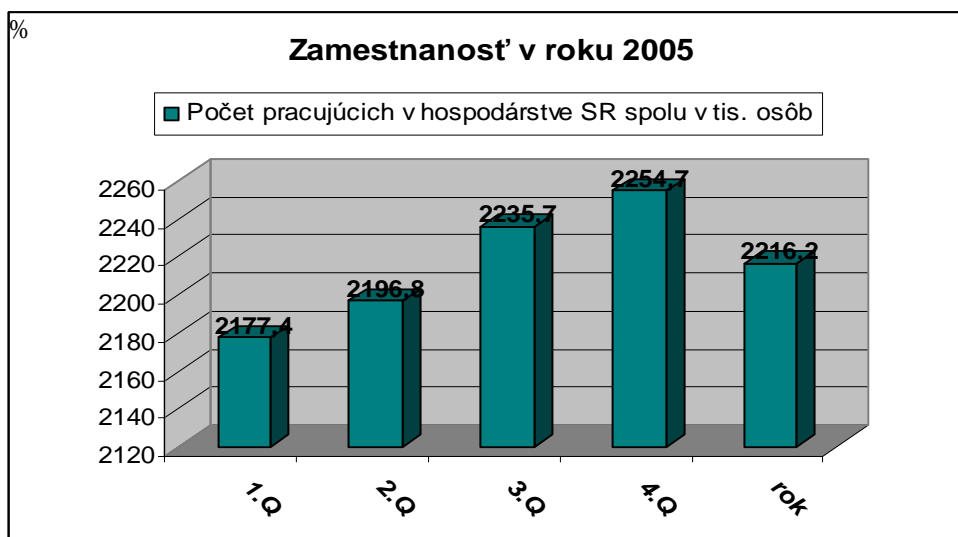

Zdroj: Eurostat

V roku 2005 bol HDP Slovenska o 6% vyšší oproti roku 2004. Nárast v prevažnej miere spôsobili investície, spotreba domácností a zahraničný dopyt. V roku 2005 dosahovala SR v porovnaní s predchádzajúcimi 10 rokmi najrýchlejší rast výkonnosti hospodárstva. Boom investícií spôsobil realizáciu veľkých projektov v automobilovom priemysle. Dovoz investičných celkov však zhoršoval obchodnú bilanciu SR, čo malo na strane druhej pozitívny vplyv na celkový produkt hospodárstva. Konkrétne investície medziročne vzrástli o 12,4%, pričom investície do stavieb zaznamenali nárast o 18,5%.

Tempo rastu spotreby v roku 2005 dosahovalo úroveň 5,8%, čím predbehlo rast produktivity práce (3,7%). Nárast spotreby bol spôsobený zvyšovaním disponibilného príjmu, o ktorý sa postarali nové firmy, ktoré ešte nezačali produkovať a vyvážať, no už zamestnávali a vyplácali svojim zamestnancom mzdy. S faktorom rastu spotreby bol spojený aj nárast zamestnanosti o 1,4%, čo predstavovalo cca 2,1 miliónov pracujúceho obyvateľstva.

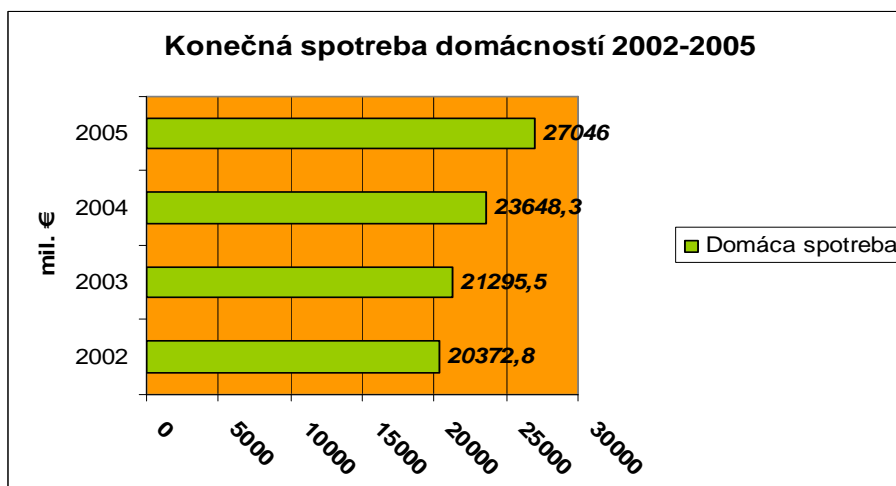
Graf č. 17: Zamestnanosť počas roka 2005 meraná v tisíc. osôb

Zdroj: ŠÚ SR

V oblasti cien sa uskutočňoval rast, v dôsledku ktorého stúpla kúpyschopnosť obyvateľov o 6,3%. Vplyvom nízkych úrokov, ktoré banky toho času ponúkali sa ľudia rozhodli viac míňať ako šoriť. Zmeny v spotrebe domácností možno reflektovať v nasledujúcom grafe.

Graf č. 18: Vývoj konečnej spotreby domácností v rokoch 2002 – 2005

Zdroj: ŠÚ SR

Kvôli očakávanému prijatiu spoločnej meny v EÚ musela Centrálna banka SR tlmiť rast inflácie, ktorý bol vyvolaný prílevom zahraničného kapitálu do krajiny.

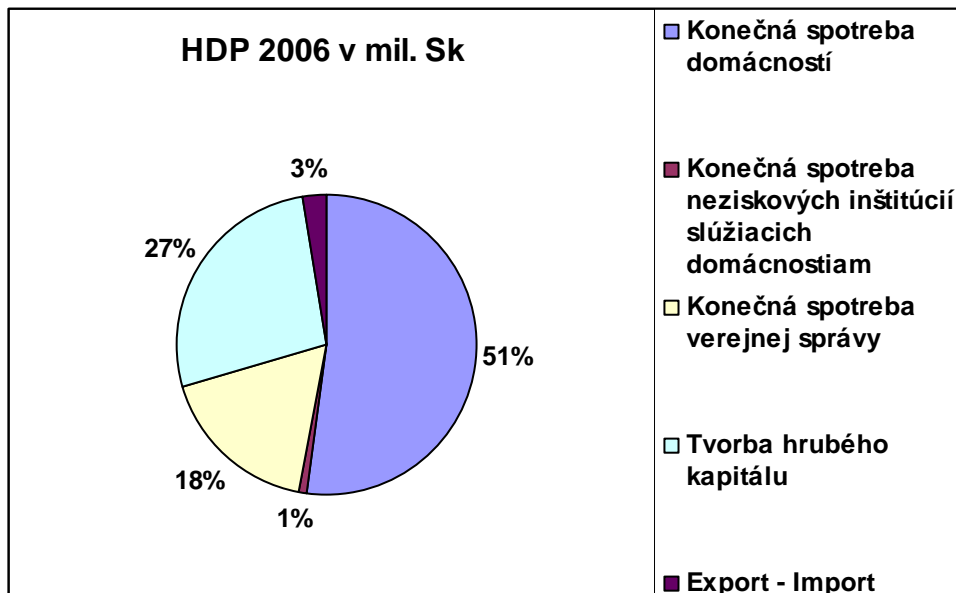
Rok 2005 bol pre ekonomiku Slovenska rokom, kedy boli dosahované najlepšie makroekonomické výsledky od začiatku ekonomickej transformácie. Krajina vykazovala silný ekonomický rast, nízku mieru inflácie, pokles miery nezamestnanosti spojený so silným rastom reálnych miezd.

3.4 Vláda Róberta Fica

Je charakterizovaná ako populistická a antireformná. Populistická najmä preto, že sa snažila prebrať úspechy predchádzajúcej vlády a prijala ich za svoje, keď bol zrejmy pozitívny dopad uskutočnených ekonomických reforiem. Antireformná bola z toho hľadiska, že koalícia, ktorá sa okolo Róberta Fica vytvorila, nepodporovala nové reformy. Na začiatku vlády R. Fica dokonca vystupovali snahy o zrušenie reforiem predchádzajúcej vlády, od ktorých sa nakoniec upustilo, kvôli ich ekonomickému prínosu.

V roku 2006 vykazovala ekonomika Slovenska reálny rast na úrovni 8,3%, za ktorý môže krajina vďačiť najmä lepšiemu zahraničnému obchodu. Pričinil sa o to rast pridanej hodnoty v priemyselnej výrobe, zrýchlila sa tvorba HDP (6,7%) spolu s domácim a zahraničným dopytom.

Graf č. 19: Podiel zložiek HDP na jeho tvorbe v priebehu roka 2006

Zdroj: ŠÚ SR

Pozitívny postup HDP spôsobil čistý export a domáci dopyt, ale aj spotreba (spotreba domácností v 2. kvartáli 2006 bola 6,1%, tvorba hrubého fixného kapitálu 10,8%) a investičné výdavky.

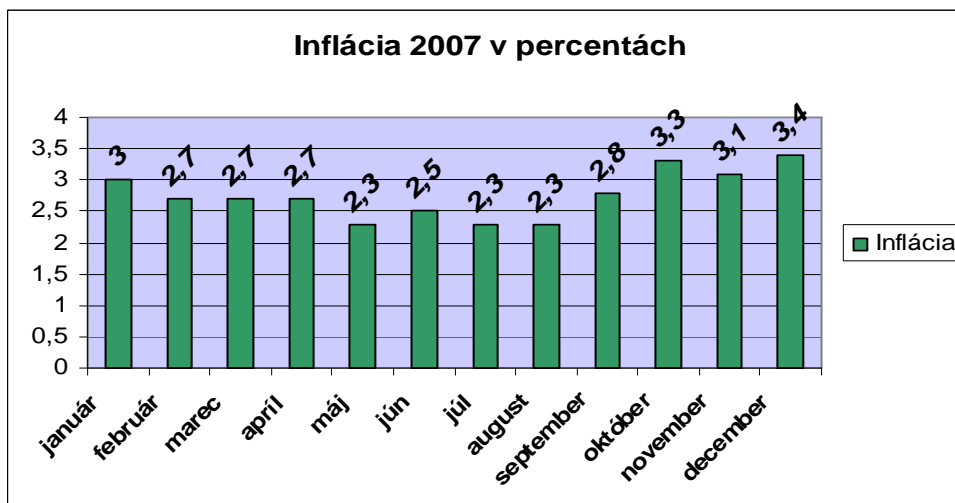
Rast HDP tvoril rast hrubej pridanej hodnoty, ktorá v roku 2006 v stálych cenách dosahovala úroveň 8,6%. Jej rast je úzko spätý s rastom zamestnanosti, keď bol v 2. štvrtroku 2006 zaznamenaný nárast v počte pracujúcich o 4,5%, čím sa miera nezamestnanosti znížila na 13,5%. Ako príklad uvádzam podiel jednotlivých zložiek na celkovom HDP SR.

K negatívnym hodnoteniam možno zaradiť vysokú nezamestnanosť a nevýhodné podnikateľské prostredie. Keď sa krajina nachádzala v období silného hospodárskeho rastu, vláda nebola schopná ušetriť dostatočné peniaze, ktoré by mohli kompenzovať súčasnú hospodársku krízu na Slovensku.

Vláda sa zaslúžila o zníženie DPH na lieky, na ktoré vyčlenila 2,7 miliárd Sk zo štátneho rozpočtu. Avšak pozitívny dopad reflektovali namiesto spotrebiteľov veľké farmaceutické spoločnosti.

Zníženie DPH na lieky, absencia pravidelného zvyšovania regulovaných cien na začiatku každého roka, ako aj nižšia cena ropy na začiatku roku 2007, to sú faktory, ktorými sa vláda R. Fica snažila znížiť mieru inflácie, aby bolo Slovensko začlenené do skupiny krajín EÚ, ktoré majú spoločnú menu euro.

Graf č. 20: Inflácia počas roka 2007

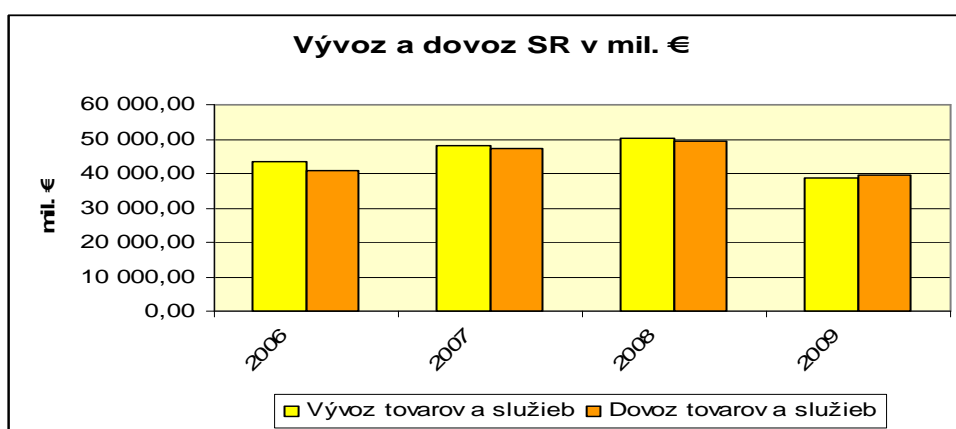

Zdroj: Štatistický úrad SR

K chybám, ktorých sa vláda dopustila možno zaradiť plytvanie verejnými financiami investovaním do sociálnych podnikov, ako aj neúčinné príspevky na udržanie zamestnanosti. Napriek tomu bol v roku 2007 na Slovensku zaznamenaný hospodársky rast 14,3%.

V prvom štvrtroku 2007 sa výkonnosť ekonomiky SR zvýšila o 9%. Zahraničný obchod sa zaslúžil o rast HDP 5,6%-ným bodom, pričom bol zaznamenaný nárast v oblasti exportu (medziročne vzrástol o ¼) a dovoz takisto nezaostával a vykazoval nárast o necelých 18%.

Graf č. 21: Export a import SR v rokoch 2006 – 2009

Zdroj: ŠÚ SR

Ekonomickému rastu krajiny najviac pomohli strojárstvo, elektrotechnika a automobilový priemysel, ktoré medziročne zvýšili ekonomickú výkonnosť o 140%. V danom období sa pozitívne vyvíjal aj trh práce, kde bol evidovaný medziročný nárast v počte zamestnaných o 3,1%. Následne bol zaznamenaný pokles nezamestnanosti na 11,5% vplyvom väčšieho počtu pracovných príležitostí a rastom produktivity práce.

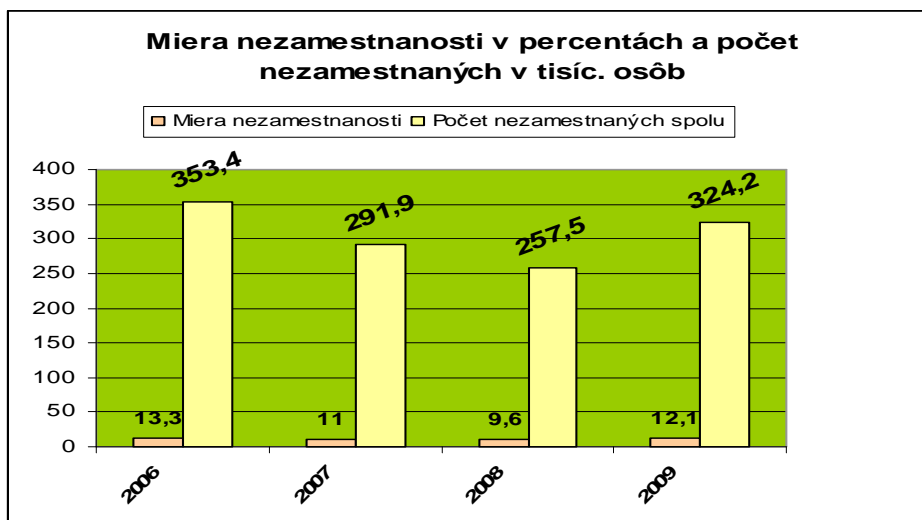
Reakciou na pokles nezamestnanosti bol rast kúpyschopnosti, ktorý sprevádzala rastúca spotreba domácností. Tempo rastu domácej spotreby bolo 6,5%, pričom mzdy reálne vzrástli o 4,2%. Pre rok 2007 bol smerodajný aj nárast priemyselnej produkcie o 5,4%, čo v medziročnom zúčtovaní predstavovalo celkový nárast o 15,3%. Koncom roka 2007 bol, vplyvom predzásobenia sa cigaretami kvôli vyššiemu výberu spotrebných daní, zaznamenaný ekonomický rast na úrovni 14,1%. Obchodníci tak reagovali na očakávané zvyšovanie daňových sadzieb začiatkom roku 2008, čo malo z následok reálny nárast ekonomiky Slovenska o 9,7%. Prispeli mu však aj iné faktory ako externý dopyt (domáci

a zahraničný dopyt). Za celý rok 2007 tak HDP reálne rástol a dosiahol rekordných 10,3%, čo po úprave o mimoriadne vplyvy predstavovalo 9,2%.

K plusom vlády patrí úspešný prechod na spoločnú menu v eurozóne. V roku 2007 je zaznamenaný pozitívny vývoj slovenskej ekonomiky, čo je však následkom ekonomických reforiem realizovaných predchádzajúcou vládou. Počas vlády R. Fica nastal prudký pokles HDP. V roku 2006 bol podiel verejných výdavkov na HDP 37,2%, pričom v roku 2007 už 35,7%.

Rok 2008 charakterizoval nárast čistých daní z produktov o cca 60%, ktorý prispel k 14%-nému rastu HDP. V nasledujúcom grafe bližšie poukazujem na vývoj zamestnanosti počas obdobia vlády Róberta Fica.

Graf č. 22: Miera nezamestnanosti a jej priebeh počas rokov vlády R. Fica

Zdroj: Štatistický úrad SR

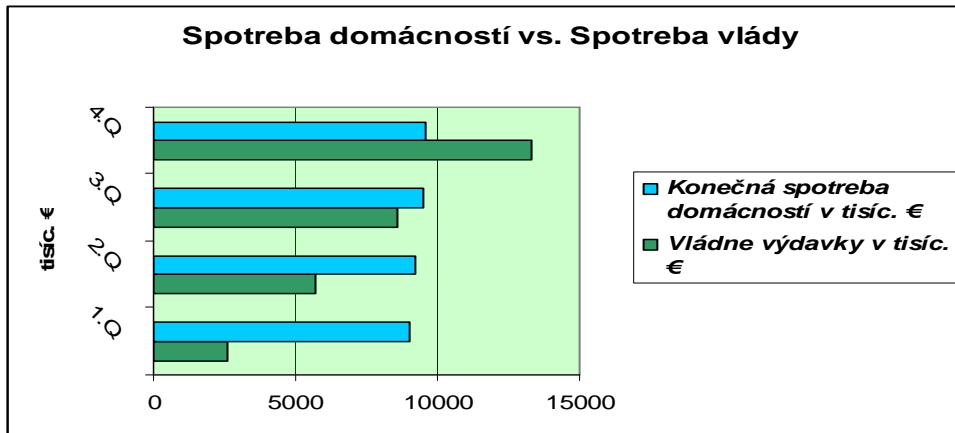
V máji 2009 sa prejavila hospodárska kríza, ktorú spôsobil pád banky Lehman Brothers, najmä v nezamestnanosti, ktorá vtedy dosahovala 11,39%. Kríza mala byť výstrahou pre vládu R. Fica, aby začal so škrtmi vo výdavkoch verejných financií.

Následkom plynovej krízy v januári 2009 klesla priemyselná výroba o 28,2%, čo predstavovalo najväčší pokles od roku 1993. Stala sa dôvodom na hromadné prepúšťanie občanov pracujúcich vo výrobných podnikoch. Rovnako mala kríza dopad aj na tržby služieb úzko spätých s priemyslom. V doprave a v rámci veľkoobchodu boli zaznamenané nižšie tržby.

V 1. kvartáli 2009 sa uskutočnil pokles ekonomickej výkonnosti o 5,7% v medziročnom zúčtovaní a v 2. kvartáli HDP vzrástlo o 1,2%. Medziročne najviac klesli investície

s exportom. Nárast nezamestnanosti bol spätý s nízkym rastom miezd, čo viedlo k poklesu spotreby domácností. Vzrástla aj spotreba vlády, ktorá nebola ochotná ani kvôli kríze zmeniť schválený plán výdavkov.

Graf č. 23: Spotreba domácností a spotreba vlády počas roka 2009

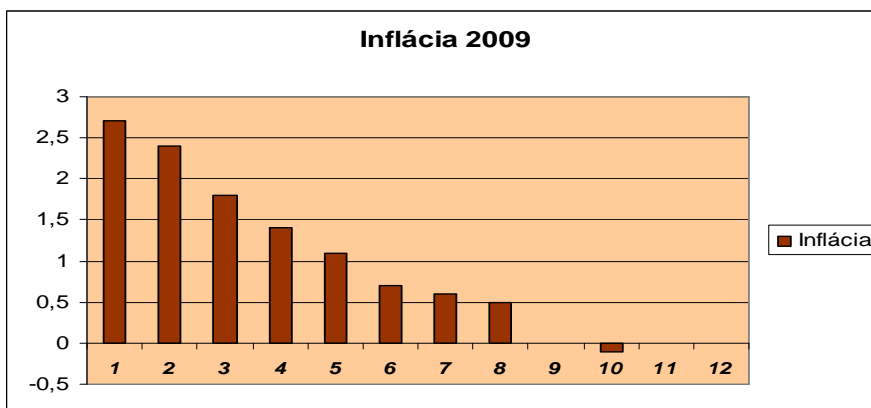

Zdroj: ŠÚ SR

Znižovanie HDP v porovnaní s predchádzajúcim rokom zmiernila zlepšujúca situácia v priemysle. V 3. štvrťroku HDP kleslo o 4,9% a zahraničný obchod vzrástol o 1,9 miliárd eur. Motorom slovenskej ekonomiky bol dovoz investičných tovarov, ktoré tvorili ¼ z celkového dovozu.

K pozitívnym faktom krízy možno zaradiť nízku infláciu. Bola odrazom nízkych dopytových tlakov a následkom toho SR vykazovala v októbri 2009 defláciu. Po októbrovej, historicky prvej, deflácii sa do konca roka pohybovala inflácia prakticky na 0%. V priemere za celý rok dosahovala inflácia úroveň 0,9%.

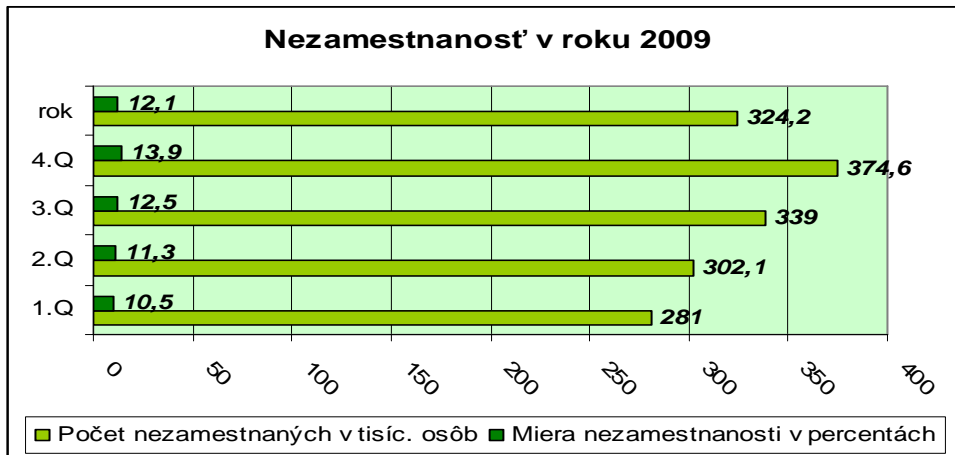
Graf č. 24: Priebeh inflácie počas jednotlivých mesiacov roka 2009

Zdroj: ŠÚ SR

Tak ako v roku 2008, aj v tom nasledovnom pokračoval rast nezamestnanosti. V decembri 2009 dosahovala hodnotu 12,7%, pričom v predchádzajúcom roku mala úroveň 8,4%. Celkovo sa počet nezamestnaných zvýšil o cca 120 000 občanov.

Graf č. 25: Vývoj nezamestnanosti v štvrtročnom meraní počas roka 2009

Zdroj: Štatistický úrad SR

Dôsledkom prepadu produkcie a nárastu nezamestnanosti bol spomalený rast miezd. V priemyselnej výrobe dosahoval rast nominálnych miezd 2,5%, čo predstavovalo najnižšie číslo v histórii SR. Avšak vo verejnom sektore mzdy rástli bez akéhokoľvek dopadu krízy. Ich rast bol na úrovni 5,5 - 6%.

4. VÍZIE EKONOMICKÉHO VÝVOJA SR V BUDÚCNOSTI

Vízie týkajúce sa ekonomického vývoja SR sú postavené najmä na postupnom zvyšovaní konkurencieschopnosti krajiny, ktorá je založená na jednotlivých faktoroch znalostnej ekonomiky. Pozitívny vplyv má spojenie Slovenska s NATO a EÚ, pretože SR tak nemusí samotná čeliť rôznym politickým hrozbám a rizikám, ktoré so sebou prináša globalizácia. Prechod Slovenska k znalostnej ekonomike však bude spojený s veľkým počtom kvalitatívnych zmien, čo prinesie nárast kvality a inovácií v konkurenčnej schopnosti štátu.

Vďaka osamostatneniu SR, vstupu do EÚ, výhodnej geografickej polohe a nízkej cene práce, vzhľadom k jej kvalite, disponuje Slovensko základnými predpokladmi, prostredníctvom ktorých bude v budúcich rokoch možné postupné približovanie sa ostatným vyspelým krajinám. Víziu ekonomického rastu SR a približovania sa vyspelým štátom možno postaviť na nasledovných faktoroch: *výkonnosť ekonomiky (v HDP/obyvateľa), reálne mzdy (dôchodky) obyvateľstva a miera nezamestnanosti.*

Tabuľka č. 4: Prehľad jednotlivých hodnôt faktorov v roku 2006

	EÚ 15		Slovensko	
	1997	2007	1997	2007
HDP/obyvateľa v PKS	100	100	45	62
Priemerná mzda v PKS	100	100	33	44
Miera nezamestnanosti 15-64-ročných	60,7	66,9	60,6	60,7

PKS – parita kúpnej sily

Zdroj: Dlhodobá vízia rozvoja slovenskej spoločnosti, 2008; Eurostat

Z tabuľky je zrejмый vzťah medzi priemernou mzdou a HDP/obyvateľa, ktorá zaostáva za výkonnosťou ekonomiky, pričom možno sledovať výrazný posun k horšiemu, čo sa týka miery nezamestnanosti od roku 1997.

Nasledujúca tabuľka bližšie vysvetľuje víziu ekonomického rastu postavenú na raste výkonnosti ekonomiky krajiny. HDP uvedené v tabuľke vystupuje ako pridaná hodnota vytvorená v SR, ale neobsahuje dôchodok. Ten je súčasťou HND krajiny. Pri dosahovaní konvergenčného cieľa v hospodárskej výkonnosti slovenskej ekonomiky do roku 2030 je teda podstatné brať do úvahy očakávanie trendov vývoja z dlhodobého hľadiska, najmä čo sa týka pomeru HND/HDP.

Tabuľka č. 5: Tempo hospodárskeho rastu potrebné na priblíženie sa ekonomickej výkonnosti SR k výkonnosti EÚ

Pomer HDP/obyv. v SR a EÚ 15 v r. 2030(%)	Priemerné ročné tempo rastu HDP/obyv. potrebné na splnenie uvedeného cieľa		
	2008-2030	2008-2015	2016-2030
75	3	4,2	2,4
80	3,3	4,5	2,7
90	3,8	5	3,2
100	4,3	5,5	3,7

- HDP/obyv. v stálych cenách parity kúpnej sily za predpokladu, že priemerné ročné tempá rastu HDP/obyv. v EÚ v rokoch 2007-2030 sa budú rovnať 2,1%, čo bolo priemerné ročné tempo rastu dosiahnuté v EÚ 15 1981-2006

Zdroj: Dlhodobá vízia rozvoja slovenskej spoločnosti, 2008

Pri odhadoch správania sa budúcich trendov ekonomického rastu v SR má dostatočný význam aj kapitálový potenciál.

Tabuľka č. 6: Vývoj kapitálovej náročnosti hospodárskeho rastu v EÚ 15

		1981-1990	1991-2000	2001-2006
Priemerné ročné prírastky reálnej zásoby kapitálu v percent. Bodoch	na 1% prírastku HDP	1,1	1	1,2
	na 1% prírastku IPF	2,3	1,8	4,2
	na 1% prírastku produktivity práce	1,4	1,2	1,9

Zdroj: Dlhodobá vízia rozvoja slovenskej spoločnosti, 2008; Eurostat

Z danej tabuľky vyplýva, že pri dosahovaní dostatočného tempa rastu ekonomiky SR bude narastať aj kapitálová náročnosť, ktorou je rast podmienený. S postupným zvyšovaním ekonomickej vyspelosti rastie podiel ľudského kapitálu. Z toho dôvodu bude pre hospodársky rast krajiny smerodajné, koľko prostriedkov bude krajina investovať do ľudského kapitálu. Ak sa bude chcieť SR priblížiť vyspelým ekonomikám, bude musieť zvýšiť podiel výdavkov na vývoj a výskum.

Pre krajinu bude taktiež rozhodujúci element to, či bude schopná byť pre zahraničných investorov zaujímavá a schopná si ich udržať, pretože investori zo zahraničia tvoria podstatnú časť celkových investícií.

Postupným prechodom k znalostnej ekonomike (efektívna tvorba a využívanie znalostí) budú vznikať nové odvetvia náročnejšie na vedu a odbornosť (IKT, biotechnológie, nové zdroje energie). Jej expanzia spôsobí rast kvality a výkonnosti v tradičných odvetviach. Úspech produktov na trhu bude podmienený technologickou úrovňou ich spracovania.

Pre budúci rast je potrebná dôsledná reštrukturalizácia priemyslu spojená so zvýšením podielu inovácií. V súčasnom spracovateľskom priemysle tvoria 4% podniky s vysokou technológiou, 19% so stredne vysokou, 29% so stredne nízkou a 47% s nízkou technológiou (OECD). Nárast inovačných nákladov si vyžiada väčšie množstvo znalostí, ktoré budú jednotlivým podnikom chýbať. Kvôli tomu sa vytvoria horizontálne založené siete vzťahov. Technický pokrok si vyžiada rast inovácií a tvorbu znalostí, pričom je dôležitá spätosť s normami, ktoré podnecujú alebo demotivujú ľudí pri šírení a jeho využívaní v praxi. Týmto spôsobom bude zabezpečený sinegrický efekt zaručujúci trvalo udržateľnú výkonnosť ekonomiky.

ZÁVER

Cieľom práce bolo analyzovať prechod slovenskej ekonomiky z centrálneho plánovania na trhovú mechanizmus. Prostredníctvom jednotlivých vlád počas rokov 1998–2009 sme sa snažili poukázať na kvantitatívne znaky slovenskej ekonomiky, ktoré nám poslúžili pri celkovom sumarizovaní hospodárskej výkonnosti krajiny. Výsledné hodnoty znakov sme zohľadnili v uvedených grafoch, ktoré vyjadrujú priebeh faktorov s najväčším vplyvom na ekonomický rast.

Možno povedať, že počas daného obdobia slovenská ekonomika zažila mnoho pozitívnych, ale aj negatívnych šokov. K tým pozitívnym patrí najmä historicky prvá deflácia, ktorú krajina dosiahla v októbri 2009. Zároveň môžeme k pozitívnym aspektom hospodárenia krajiny zaradiť neustále narastajúci objem exportu a prílev zahraničných investícií do slovenského hospodárstva. Rozmach SR dosahovala najmä v priemysle, ktorý pokračuje dodnes, aj keď bol čiastočne spomalený hospodárskou krízou.

Ako plus hodnotíme uskutočnenie daňovej reformy, o ktorú sa zaslúžila vláda M. Dzurindu. Mala priaznivé účinky, ktoré sa prejavili v príchode nových zahraničných investorov na Slovensko. Jej hlavnou snahou však bolo sprehľadnenie daňového systému krajiny a dosiahnutie vyváženého rozpočtu, čím sa vytvorilo dostatočné množstvo finančných prostriedkov, ktoré bolo možné využiť na verejné výdavky.

Každá vláda prispela určitou časťou k celkovej transformácii slovenskej ekonomiky. Dôsledkom reform, najmä počas vlády M. Dzurindu, vykazovala v mnohých oblastiach hospodárstva pozitívne kladné hodnoty.

V budúcom vývoji by sa ekonomika Slovenska mala zamerať najmä na udržanie súčasných zahraničných investorov v rámci SR so zreteľom na vytvorenie atraktívnych podmienok pre nových investorov zo zahraničia. Kľúčovým faktorom bude aj postupný prechod SR na znalostnú ekonomiku, ktorá je spojená s celoživotným vzdelávaním a podporou v oblasti vedy a výskumu.

Použitá literatúra :

BAČIŠIN, V. 2008. Dejiny slovenskej privatizácie – časť 1. In *Electronic Žurnál* [online]. 2008 [cit. 2008-01-09]. Dostupné na internete:

<http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=1985&Itemid=89>.

BAČIŠIN, V. 2008. Dejiny slovenskej privatizácie – časť 2. In *Electronic Žurnál* [online]. 2008 [cit. 2008-01-16]. Dostupné na internete:

<http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=2006&Itemid=89>.

BAČIŠIN, V. 2008. Dejiny slovenskej privatizácie – časť 3. In *Electronic Žurnál* [online]. 2008 [cit. 2008-01-23]. Dostupné na internete:

<http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=2025&Itemid=89>.

BAČIŠIN, V. 2008. Dejiny slovenskej privatizácie – časť 4. In *Electronic Žurnál* [online]. 2008 [cit. 2008-01-30]. Dostupné na internete:

<http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=2046&Itemid=89>.

CHMELÁR, E. 2008. November 1989 : Krátky závan nádeje. In *Electronic Žurnál* [online]. 2008 [cit. 2008-11-18]. Dostupné na internete:

<http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=2738&Itemid=89>.

DULEBA, A. 2003. Východná politika Slovenska. In *Electronic Britské listy* [online]. 2005 [cit. 2005-01-12]. Dostupné na internete:

<<http://blisty.cz/art/12587.html>>. ISSN 1213-1792

GAŽIOVÁ, A . 2006. *Základy makroekonómie*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2006. 180 s. ISBN 80-8094-035-5

HANUS, M. 2010. 20 rokov slovenskej demokracie. In *Electronic Týždeň* [online]. 2010 [cit. 2010-07-11]. Dostupné na internete:

<<http://www.tyzden.sk/casopis/2010/28/20-rokov-slovenskej-demokracie.html>>.

JAROŠ, M. 2007. Ekonomika : Deviatkový začiatok roka. In *Electronic Trend* [online]. 2007 [cit. 2007-06-06]. Dostupné na internete:

<<http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/ekonomika-deviatkovy-zaciatok-roka.html>>.

KIŠIDAJ, P. – MIHALENKO, M. 2004. Zárukou rastu bude dokončenie viacerých štrukturálnych reforiem. In *Electronic Trend* [online]. 2004 [cit. 2004-02-27]. Dostupné na internete:

<<http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/zarukou-rastu-bude-dokoncenie-viacerych-strukturalnych-reforiem.html>>.

KLAS, A. a kol. 2008. *Dlhodobá vízia rozvoja slovenskej spoločnosti: projekt Vízia a stratégia slovenskej spoločnosti*. Bratislava : Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied, 2008. 244 s.

KLÁSEKOVÁ, M. 2006. Hospodársky rast 2005 : Zabrali hlavne investície. In *Electronic Trend* [online]. 2006 [cit. 2008-03-15]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/hospodarsky-rast-2005-zabrali-hlavne-investicie.html>>.

KOVÁČ, J. 2010. Ficova vláda zlomila ten najhorší rekord. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2010 [cit. 2010-04-23]. Dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/c1-42839770-ficova-vlada-zlomila-ten-najhors-irekord>>.

LISÝ, J. 2003. *Dejiny ekonomických teórií*. 1. vydanie (celkovo 3. prepracované a doplnené vydanie). Bratislava : IURA EDITION, spol. s. r. o., 2003. 386 s. ISBN 80-89047-60-2

MORVAY, K. 2006. Makro, február 2006. In *Electronic Health Policy Institute* [online]. 2006 [cit. 2006-02-18]. Dostupné na internete: <<http://www.hpi.sk/hpi/sk/view/3132/makro-februar-2006.html>>.

MORVAY, K. 2006. Ekonomický rast par excellence. In *Electronic Health Policy Institute* [online]. 2006 [cit. 2006-09-25]. Dostupné na internete: <<http://www.hpi.sk/hpi/sk/view/3017/ekonomicky-rast-par-excellence.html>>.

MORVAY, K. 2008. Ekonomický rast : podobné tempo, iná štruktúra. In *Electronic Health Policy Institute* [online]. 2008 [cit. 2008-07-07]. Dostupné na internete: <<http://www.hpi.sk/hpi/sk/view/2372/ekonomicky-rast-podobne-tempo-ina-struktura.html>>.

OKÁLI, I. 2003. Vývojové trendy v hospodárstve Slovenska. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2003 [cit. 2003-05-30]. Dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/c1-21373725-vyvojove-trendy-v-hospodarstve-slovenska>>.

OKÁLI, I. 2005. Hospodársky vývoj SR v roku 2004 a výhľad na rok 2005. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2005 [cit. 2005-06-28]. Dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/ekonomika/c1-22564215-hospodarsky-vyvoj-sr-v-roku-2004-a-vyhľad-na-rok-2005>>.

ONUEROVÁ, M. – JANČÍK, L. 2009. Aj kapitál túžil byť voľný. In *Electronic SME* [online]. 2009 [cit. 2009-11-17]. Dostupné na internete: <<http://www.sme.sk/c/5112352/aj-kapital-tuzil-byt-volny.html>>.

ORAVEC, J. 2008. Vzostupy a pády slovenskej ekonomiky. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2008 [cit. 2008-01-22]. Dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/nazory/c1-22805940-vzostupy-a-pady-slovenskej-ekonomiky>>.

ORAVEC, M. 2003. Slovensko pred voľbami 2002 – konsolidovaná demokracia?. In *Electronic The missing piece of your political world...online!* [online]. 2003 [cit. 2003-02-09]. Dostupné na internete:

<<http://www.cpssu.org/view.php?cisloclanku=2003021903>>.

PETIT PRESS. 1997. Mečiarova vláda zmarila šance Slovenska na vstup do NATO a Európskej únie. In *Electronic SME* [online]. 1997 [cit. 1997-05-26]. Dostupné na internete:

<<http://www.sme.sk/c/2075520/meciarova-vlada-zmarila-sance-slovenska-na-vstup-do-nato-a-europskej-unie.html>>.

PETIT PRESS. 1999. Emisia je dôležitá najmä pre devízové hospodárenie SR. In *Electronic SME* [online]. 1999 [cit. 1999-06-10]. Dostupné na internete:

<<http://www.sme.sk/c/2191333/emisia-je-dolezita-najma-pre-devizove-hospodarenie-sr.html>>.

PETIT PRESS. 2006. Druhá Dzurindova vláda bola reformná. In *Electronic SME* [online]. 2006 [cit. 2006-06-14]. Dostupné na internete:

<<http://volby.sme.sk/c/2764387/druha-dzurindova-vlada-bola-reformna.html>>.

PODSTUPKA, I. 2006. Reformy podnietili vysoký ekonomický rast. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na internete:

<[http://hnonline.sk/index.php?p=k00000_detail&article\[id\]=18443750](http://hnonline.sk/index.php?p=k00000_detail&article[id]=18443750)>.

SAMUELSON, P. A. – NORDHAUS, W. D. 1992. *Ekonomía 1*. 1. vydanie. Bratislava : Medzinárodná účastinná spoločnosť BRADLO, 1992. 419 s. ISBN 80-7127-030-X

SITA. 2007. Rast HDP Slovenska dosiahol takmer 10 percent. In *Electronic SME* [online]. 2007 [cit. 2007-11-13]. Dostupné na internete:

<<http://ekonomika.sme.sk/c/3583595/rast-hdp-slovenska-dosiahol-takmer-10-percent.html>>.

SITA. 2008. Rast ekonomiky bol rekordne vysoký aj bez cigariet. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2008 [cit. 2008-02-14]. Dostupné na internete:

<<http://hnonline.sk/ekonomika/c1-22961420-rast-ekonomiky-bol-rekordne-vysoky-aj-bez-cigariet>>.

SMOGENEROVÁ, B. 2010. Transformácia Slovenska po roku 1989. In *Electronic Slovo* [online]. 2010 [cit. 2010-06-18]. Dostupné na internete:

<http://www.noveslovo.sk/c/9928/Transformacia_Slovenska_po_roku_1989>.

SUĎA, P. 2001. Ekonomický rast Slovenska sa zrýchľuje. In *Electronic Trend* [online]. 2001 [cit. 2001-03-21]. Dostupné na internete:

<<http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/ekonomicky-rast-slovenska-sa-zrychluje.html>>.

ŠIMUN, L. 2008. Zahraničný obchod potešil. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2008 [cit. 2008-03-14]. Dostupné na internete:

<<http://hnonline.sk/ekonomika/c1-23281710-zahranicny-obchod-potesil>>.

ŠKOBLA, D. 2007. Čo priniesli Dzurindove reformy. In *Electronic A2* [online]. 2007 [cit. 2007-04-25]. Dostupné na internete:

<<http://www.advojka.cz/archiv/2007/17/co-priniesli-dzurindove-reformy>>.

ŠLOSÁR, R. – ŠLOSÁROVÁ, A. – MAJTÁN, Š. 1996. *Výkladový slovník ekonomických pojmov*. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1996. 255 s. ISBN 80-08-00869-5

VECHTER, J. 2005. RETRO : Prvé kroky tretej Mečiarovej vlády. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2005 [cit. 2005-01-12]. Dostupné na internete: <[http://hnonline.sk/index.php?p=k00000_detail&article\[id\]=22276825](http://hnonline.sk/index.php?p=k00000_detail&article[id]=22276825)>.

ZAJAC, P. 2009. Zodpovednosť Ficovej vlády za ekonomickú krízu. In *Electronic Hospodárske noviny* [online]. 2009 [cit. 2009-03-26]. Dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/nazory/c1-36472460-zodpovednost-ficovej-vlady-za-ekonomicku-krizu>>.

Prílohy :

Elektronický nosič CD :

- 1. Bakalárska práca vo formáte PDF*
- 2. Abstrakt vo formáte PDF*